

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 5
Oktober
1989

Portalen på Staldgården ved Koldinghus slot virker monumental. Lidt til højre kommer man ind i en velbevaret fængselscelle. (Foto: Johannes Fosmark)

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 74 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 74 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. 74 45 86 22.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09.

Overlærer preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeberg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Sektionschef Hans Bøjlund
Skovparken 7, 6000 Kolding
Tlf. 75 52 96 11

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandsløt
Tlf. 74 44 76 04

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 97 12 11 84

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16, 2.th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 31 31 86 86
Sommer 42 30 64 58

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringø
Tlf. 62 62 31 63

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg.
Tlf. 74 47 11 60

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 53 63 59 20

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
tlf. 42 88 12 42

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Fhv. Bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 42 48 56 74

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
42 95 22 08
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 60,- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 50,- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udleverings-
postkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
86 81 07 09

Villy Mørk Jensen
Sjærringvigvej 6, Sjærring
7700 Thisted
97 97 12 71

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Om dansk og tysk mentalitet	111
Årsmøde i Kolding	112
Runde dage	115
Tyske skolebørn travede til lejren i Svesing	116
Indvielse i Esbjerg	117
Sommertræf på Fyn	118
Frihedsmuseet indbyder	119
4-maj kollegiet i Horsens festede	120
Fra redaktionen	124
På opdagelse i Tachau	125
Foreningerne	125-130
Mindeord	130
Bøger	131

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/11 og 15/12 1889.
Stof må være redaktionen i hæn-
de senest 4 uger før de nævnte
dage.

Fangesammenslutningens Rekreattionsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Villy Mørk Jensen, Sjærringvigvej 6, Sjærring, 7700 Thisted, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det på påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Frederiksberg Bredgade 13, 2000 Frederiksberg.

Midlerne fra salg af frimærke med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreations formål eller -hjælp i særlige trangstifælde.

Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 5

OKTOBER 1989

44. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Om dansk og tysk mentalitet

Af Johannes Fosmark

Danmarks radio, program 1, bragte i uge 30 en række udsendelser »Kvart i ni« om dette at være tysk og bo i Danmark. Jeg vil her holde mig til den sidste, der fandt sted om torsdagen. Intervieweren besøgte en række personer og tyske institutioner og stillede flere gange spørgsmålet om forskellen mellem dansk og tysk, men han fik faktisk hele vejen det enslydende svar: Sproget, men kender man gennem en år-række mødet mellem dansk og tysk, finder man, at svaret er alt for kortfattet. Lad mig forsøge at give et mere fyldigt svar, og - synes jeg - et mere dækkende svar.

Kan lide den stærke mand

Noget, jeg allerførst lagde mærke til i mødet med gennemsnitstyskeren, er hans forkærlighed for den stærke mand, altså den handlekraftige, der kan styre alle uromagere. Man ser ikke så nøje på midlerne, hvis han blot kan skabe ro.

Dette hænger nok sammen med tysk forkærlighed for militarismen. Her står det jo i forgrunden, at man får en ordre og adlyder. De taler om denne sag, som om de ligefrem kan lide dette. Man spørger altså ikke efter, om ordren er rimelig eller urimelig, menneskelig eller umenneskelig. De kan lide at hand-

le »Nach Befehl«, altså efter befaling - for så er de skyldfri, mener de.

Fører befal - og vi følger!

Af og til hørte Hitler råbet fra de store flokke: Führer befehl! Und wir folgen - fører befal, og vi følger, altså adlyder. De var jo mange, der gav udtryk for en sådan indstilling.

Det er ret udbredt, at tyskere føler stolthed over Tysklands historie med de mange beretninger over tyske sejre. De ser her ganske bort fra uretten, f.eks. overfor Polen, da man deltog i landets tre delinger. De tager heller ikke afstand fra de præjisiske overfald på Sønderjylland og den efterfølgende Köllerpolitik. Det er udbredt, at de støtter sig til ordene: Ret - eller uret - mit fædreland, altså en nationalistisk tankegang, der jo kan være farlig, hvorimod der er så uendelig meget godt at sige om nationalfølelsen, der er bundet til kærlighed til fædrelandet.

Hos gennemsnitstyskeren møder man en udbredt beundring for titler. Det gælder de militære som de øvrige.

Tyske ønskemål

Nationalsangen: Deutschland, Deutschland über alles! tolkes af mange tyskere som ønsket om, at Tyskland skal blive verdens førende land. Goebbels sagde det på den måde, at det skulle komme

dertil, at man overalt i verden spurgte: Hvad siger Berlin? og mange tænker på samme måde.

Stoltheden over at tilhøre en talstærk stor nation er meget udbredt. Hitlers finansminister Hjalmar Schacht voksede op i Tinglev, og han kunne således vælge side. Han sagde om et sådant valg, at han ikke kunne begribe, at nogle foretrak det lille land, der gav de små muligheder, fremfor at vælge at tilhøre det store land med de mange muligheder.

Forfærdet over dansk ironi

Den ret udbredte danske form for udtryksmåde ved at bruge ironi, synes ikke at forekomme på tysk. Jeg oplevede dette ret markant ved en samtale med lederen af »Nordische Gesellschaft« ritmester Schäffer. Han havde bopæl i København, og da han optrådte som foredragsholder i Slesvig by, hvor jeg dengang boede, gik jeg til hans foredragsaften. Efter selve mødet fik jeg en samtale med ham, og han fortalte mig her bl.a., at da han kom til Danmark, blev han i begyndelsen forfærdet over at møde den danske ironi, for det var ham uforståeligt, at man kunne sige det modsatte af, hvad man mener, og så alligevel blive forstået. Det tog ham lang tid at fatte dette forhold, sagde han.

Forholdet til dansk humor

Så vil jeg også nævne tyskeres forhold til humor og vil anskueliggøre dette ved at fortælle en oplevelse, biskop, professor Valdemar Am-

munden havde i forbindelse med et besøg ved et tysk universitet. Efter forelæsningsen var der en sammenkomst, og her holdt en kollega til den danske professor en tale til gæsten, og han indflettede her en bemærkning om, at man mange steder i udlandet oplevede, at man ikke kunne lide tyskerne. Han stillede spørgsmålet til den danske gæst: Hvorfor?

Nu var Ammundsen til stede som gæst, og ville derfor være høflig, men dertil kom, at han ikke kunne lide at gå uden om at svare på spørgsmålet. Han klarede situationen ved at sige: Det skyldes, at I tyskere mangler sans for humor. Næppe havde den tyske professor hørt det, før han sprang op og sagde: Det er rigtigt. Det må vi have sat i system!

Og dette at sætte i system, kan være en god ting, når det drejer sig om industriel produktion, men trangen kan jo ikke overføres på kulturelle forhold.

Gennemsnitstyskeren betjener sig snarere af sarkasme, men den er ofte ond, hvorimod humoren som regel er godmodig.

Mentalitetsforskelle

At skrive, at alle tyskere er ens, vil naturligvis være forkert, men i mødet mellem dansk og tysk træder en række forskelle frem, langt flere end sprogforskellene. Der er tale om mentalitetsforskelle.

Lyspunktet er nok at finde fremover i det forhold, at der i Tyskland i dag synes at være et udbredt ønske om at voksede samarbejde med Norden og det øvrige Europa.

Triumviratet bag det vellykkede 2-dages stævne i Kolding: Fra v.: Jens Jac. Jensen med kælenavnet Jejse, bosiddende i Fredericia, den nyvalgte formand Bernth Johannesson, Frederiksberg, samt Kai Ibsen, Kolding (Foto: F-k.)

Et vellykket landsmøde i Kolding

Hædersgaven og stribe af sociale spørgsmål drøftet på De erhvervshæmmedes landsmøde

Landsforeningen »Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen« holdt 28. og 29. august sit landsmøde i Kolding, nemlig på Staldgården. Man har landsmøde hvert andet år, og næste gang bliver det i Odense. Sammenslutningen består af 8 afdelinger, hvoraf afdelingen for Syd-fyn dog ikke havde ønsket at deltage i år. Sammenslutningen har 2346 medlemmer, og i mødet deltog 42 plus enkelte indbudte, bl.a. fra Frihedsfonden, Sikringsstyrelsen, Pigtråd/Gestapofangen og Kolding-afdelingen.

Dirigenter var Jens Jacob Jensen, Fredericia, »Jejse«, og Richard Andersen, Odense.

Benyt Bernadottegårdene

Landsformanden, Bernth Johannesson, København, der var konstitueret, og derfor kun kunne redegøre for det sidste år, nævnte, hvordan Fangesammenslutningens lovudvalg i november i fjor havde møde med social-

ministeren, hvor man drøftede forhøjelse af hædersgaven, ændring af beregningsgrundlaget, større velvilje hos kommunerne til at sende folk til de to Bernadottegårde samt en hurtigere sagsbehandling i Sikringsstyrelsen. Socialminister Aase Olesen svarede, at hun ikke kunne skaffe de 14,5 mill. kr., det ville koste at ændre beregningsgrundlaget, og det ville også kræve en lovændring. Om hædersgaven mente hun, at den måske kunne forhøjes ved førstkommande »særlige lejlighed«. Og hun ville gøre Kommunernes Landsforening opmærksom på Bernadottegårdene.

Hvad vil den fhv. Københavns-afdeling?

Om den forhenværende Københavns-afdeling sagde Bernth Johannesson, at han i november 1988 fik indkaldt til et møde på Nygårdsvej i København, hvori deltog landsforeningens forretningsudvalg. Fra Nygårdsvej deltog 3 repræsentanter. Mødet foregik kammeratligt, og man prøvede at begrave fortiden. Spørgsmålet om genindtræden i Landsforeningen som en afdeling (man udtrådte i 1982) ville de tre rejse på gen-

eralforsamlingen i april i år. Men da Landsforeningen ikke siden har hørt noget, må man tro, afdelingen alligevel ikke har ønsket at blive en afdeling hos os. Derimod hørte vi, at man i februar søgte at komme ind i Fangesammenslutningen som en selvstændig forening, hvilket Sammenslutningen enstemmigt afslog.

Sommeren 1988 var to fra Det norske Krigsinvalidforbund på besøg hos os. Dels hos Rich. Tue i Århus, dels i København, hvor jeg fik vist dem Frihedsfonden og Frihedsmuseet, og de hørte noget om vor erstatningslov og sikringsstyrelse.

Rekreativfonden: 1988 havde en stor stigning i ansøgninger om tilskud. 34 fik bevilget et beløb mod kun 24 i 1987. Formuen faldt derfor fra 182.000 til 108.000 kr. I 1988 fik fonden 50.000 kr. fra tipsmidlerne, i år 55.000 kr.

Bernadottegården i Roskilde, som 11 år havde Torben Nielsen til forstander frem til januar 1988, var ikke så heldig med efterfølgeren, så fra 1. juli 1989 er ansat Emmy Rein-toft.

Fangesammenslutningen har sammen med forskellige ministerier, Frihedsfonden, Frihedskampens Veteraner

m.fl. fået indbydelse til et møde i statsministeriet om tilrettelæggelsen af 9.4.1990, altså 50-årsdagen. Det holdes 4. september. Der vil vi tage hædersgavens forhøjelse og fjernelsen af reduktionen ved det 67. år op. Nemlig fra 6.000 til 4.800 kr. Der skal være lovforslag under forberedelse i socialministeriet.

Debatten havde mange indlæg

Debatten indledtes af Kaj Christensen, Odense, om den fhv. Københavns-afdeling, som ikke ved, hvad de vil.

Ove Lykkeberg fra Århus-afdelingen: - De siger, vi sender ind til Sikringsstyrelsen, bliver i sagens natur sværere og sværere at dokumentere. Var det ikke nok, hvis gamle fangekammerater kunne sige god for vedkommendes egne oplysninger?

Ingvard Rasmussen, Sikringsstyrelsen: - Både vi og Frihedsfonden søger at hjælpe med at fremskaffe oplysninger. Men loven skal vi jo holde.

Rich. Andersen, Odense, Svend Lau Jeppesen, Århus, Ove Lykkeberg, Viggo Hansen, Esbjerg, m.fl. havde supplerende spørgsmål om enkeltsager og om, hvordan Sikringsstyrelsen virker. Endvidere E. Lægteskov, Odense, Kaj Christensen, Odense, kassereren, Rich. Tue Andersen, Århus, sekretæren, Martin Nivaro, Omegnsafdelingen, Kai Ibsen, Kolding, m.fl.

Anna-Lise Clausen, Frihedsfonden, sagde, at hvis alle under paragraf 1a skulle have hædersgaven, ville det kræve en lovændring.

Carl Buur Jensen, Århus, talte om en mand, der sad 42 dage i enecelle. Og smerterne. Jeg synes, Lykkebergs ord har vægt. Også om Bopamanden. Han sad også isoleret i et halvt år.

Nivaro mente, almindelige mennesker må lære at tænke som jurister og efter loven.

Lykkeberg mente, man måske kunne »opfinde« et hædersgave-bevis, hvis det altid er pengene, det kniber med. Det ville være nok for nogle.

Koldinghus slot den 28. august: Anna-Lise Clausen, Frihedsfonden, og Ingvard Rasmussen, Sikringsstyrelsen. Imellem dem ses Richard Andersen, Odense (Foto: F-k.)

Bernth Johannesson sagde, at nogle af problemerne er lagt frem for statsministeriet, og at der savnes en klar fortolkning i lovens forstand af fx: hvad er tortur?

Regnskabet gunstigt

Rich. Tue Andersen, Århus, fremlagde regnskabet. Indtægterne var 56.194 kr. incl. 31.922 fra overført saldo. Udgifterne 15.176 kr. Beholdningen nu 41.017 kr. For 4. Maj-huset på Anholt er indtægterne 51.419 kr. incl. 35.113 kr. fra overført saldo. Udgifterne 21.947 kr. Beholdningen er 29.472 kr. Han havde også en prognose til 1993. I 1983-87 fik man 80.000 kr. fra tipsmidlerne. Nu kalkes huset uden beregning. Og man har fået styr på frost- og vandskaderne.

Han nævnte også en arvesag om en ældre dame i Brabrand. Med mange komplikationer. Bl.a. skulle også menighedsrådet arve. Og boet er vist på 600.000 kr. Og kun tilfældigt hørte Tue Andersen om hendes død. Måske der i begyndelsen af 1990 bliver ca. 50.000 kr. til Landsforeningen.

Indkomne forslag

Ove Laursen, Sjællandsafdelingen, genfremsatte sit tidligere forslag om, at kontingentet til Landsforeningen halveres og 2) at landskassereren betaler alle transportudgifter ved landsmøder og evt. formandsmøder.

Efter enkelte indlæg for og imod, og at kassereren Tue Andersen, sagde, han kunne

gå ind for, at landskassen betalte transportudgifterne, vedtog man dette, men afviste, at kontingentet halveres. (Bernth Johannesson gjorde opmærksom på, at Sjællandsafdelingen betaler 1/3 af al kontingent, men får kun 1/8 af alle rejseudgifterne).

Sydøstjysk Afdeling (ved Jeje) ønskede, at man sidst i landsforeningens navn tilføjer »1940-45«, for frihedskampe har der vel altid været nogle af. Ikke vedtaget.

Sydøstjysk afdeling foreslog også, sammen med Odense-afdelingen, at man ændrer lidt i paragraf 3, så hustruer, enker/enkemænd og børn nu kan optages som aktive medlemmer, mens der før stod om dem »passive medlemmer«. Vedtoges.

Hædersgaven et centralt punkt

Odense-afdelingen ved Erik Gjersing foreslog også 1) »at forretningsudvalgets medlemmer bør vælges ud fra geografiske områder«. Ikke vedtaget. 2) »Ønsker, at Københavns-afdelingen indtræder i Landssammenslutningen efter nugældende love«. Dette vedtoges, altså, at formanden, Bernth Johannesson, skriver til Københavnsafdelingen og indbyder dem igen. Men som en afdeling som alle de andre afdelinger. 3) »Lovudvalget bør gøre ministeren opmærksom på, at enker efter modstandsfolk, underkastet loven, ikke får medicingodtgørelse«. Vedtoges på linje med en række af de andre pålæg fra forsamlin-

gen, når der skal forhandles med ministeren. Men fremfor alt gav mødet udtryk for, at hele spørgsmålet om hædersgaven tages op med ministeren.

Flere i forsamlingen mente ikke, at Københavnsafdelingen for alvor ønsker at genindtræde som en 9. afdeling, men nu skal de have en opfordring igen.

Valgene

Da man kom til valgene, blev Bernth Johannesson enstemmig valgt til landsformand. Ny næstformand blev Jens Jacob Jensen, Fredericia, »Jeje«. I stedet for den konstituerede Johan Kanding, Omegnsafdelingen. Rich. Tue Andersen, Århus, genvalgte til kasserer. Og Martin Nivaro, Omegnsafdelingen, genvalgte som sekretær.

Til bestyrelsen genvalgte Ove Laursen, Sjællandsafdelingen, med 24 stemmer. Mod 12 til Kaj Christensen, Odense. Revisorerne David Jørgensen og Svend Lau Jeppesen, Århus, genvalgte.

Forkert, at modstandsfolk modtog den tyske præsident i Ryvangen?

Fra forsamlingen kom endnu en række indlæg. Bl.a. talte Kaj Christensen, Odense, om en kompliceret sag med Frihedsfonden. Ove Laursen, Omegnsafdelingen, fandt det forkert, at modstandsfolk modtog den vesttyske præsident i Ryvangen på 44-års dagen for, at tyskerne dengang

fremkom med den sidste liste af dødsdomme over danske (25/4-45). Bernth Johannesson svarede, at man fx nok kunne stå sammen med Willy Brandt også på den dato.

Rich. Tue Andersen, Århus, ville egentlig godt vide, hvad en modstandsmands enke får, hvis manden en dag begår selvmord. Eller bliver offer for trafikken?

Dette og andre spørgsmål blev besvaret af Anna-Lise Clausen, Frihedsfonden, og Ingvard Rasmussen, Sikringsstyrelsen. Selvmordssager afvises aldrig. Her er tale om noget psykisk. Og trafikdødsfaldene må afgøres fra sag til sag.

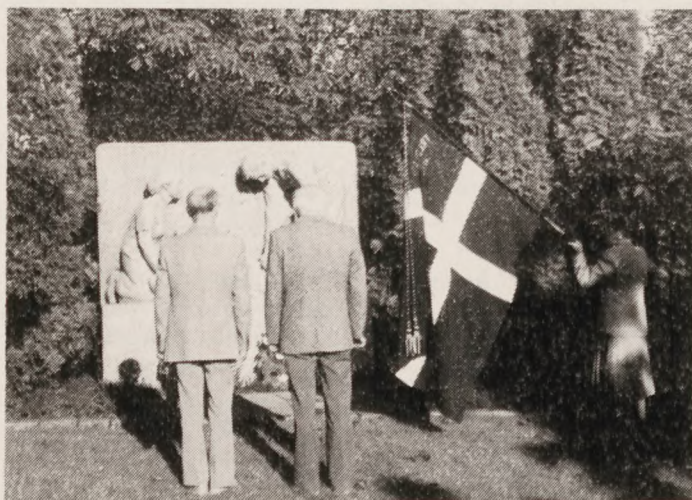
Den gamle modstandskvinde i Odense, Astrid Blumensaadt, gav sammen med Odense-afdelingen et smukt maleri til Sydøstjysk afdeling i forbindelse med landsmødet på Koldinghus.

Bernth Johannesson sluttede mødet med et vel mødt i Odense om to år. I mellemtiden holder vi sociale seminarer, sender nyhedsbreve ud og tager en række centrale spørgsmål op med socialministeren, især om hædersgaven.

Dagen sluttede med festmiddag på Koldinghus...

Smukt »Koldinghus«

Tirsdag morgen nedlagde Rich. Tue Andersen, Århus, og »Jeje«, Fredericia, en krans ved mindestenen ved Staldgården. Og landsmødet sluttede med endnu en times tids drøftelser især af sociale spørgsmål. Derpå gav mu-

Ved Staldgården den 29. august kl. 8.30. Der lægges krans fra Sydøstjysk afdeling og fra Landsforeningen af Rich. Tue Andersen, Århus og Jepsen, Fredericia. Marie Ibsen er fanebærer. (foto: Hans Chr. Rasmussen)

seumsinspektør Dedenroth-Schou en fyldig og inspireret gennemgang af det gennemrestaurerede »Koldinghus«, som siden 1972 er istandsat ude og inde for ca. 70 mill. kr., skaffet af Kolding by, Vejle amtsråd og boligministeriet. Og kun et par dage efter de erhvervshæmmedes landsmøde blev restaureringen kronet med en festlig genåbning med dronning Margrethe i spidsen.

Johs. Rasmussen

Skrevet om landsmødet

Om landsmødet i Kolding skriver bladet »Kontakt«, der er medlemsblad i Aalborg:

Den 28.-29. august var vi 6 mand (m/k) til landsmøde i Kolding - nærmere betegnet på Staldgården. Uden ønsker om at genere andre afdelinger tør jeg med god samvittighed sige, at det er det bedste og mest velorganiserede landsmøde, vi har haft til dato. Selve mødet forløb i fred

og fordragelighed, hvilket vel ikke altid tidligere har været tilfældet, der var ikke de store ting på tapetet. Forplejningen var tip top, amtsfrokosten på Staldgården - middag i Riddersalen i slotsruinerne og afskedsfrokost på Sans Souci - alt sammen meget flot. Er du i Kolding og har god tid, så er et besøg i de restaurerede slotsruiner absolut et besøgsværd.

TV 131. august: Bødlernes børn

Det tredje Riges børn

- Han har ikke forandret sig en tøddel. Han vil gøre det igen, hvis han kunne!

Sådan omtaler en tysk kvinde sin far, en nazi-forbryder. Det tredje Riges børn slås stadig med fortiden. Ikke kun nazi-forbrydernes børn, også mange andre tyskere føler, at de bærer en tung arv.

Der er gået 50 år, siden Hitler startede anden verdenskrig med overfaldet på Polen den 1. september 1939.

TV-Aktuelt har besøgt nogle af Det tredje Riges børn.

Niklas Frank er født i 1939, det år krigen startede. Hans far var den berygtede generalguvernør i Polen under krigen, Hans Frank, også kaldet »Polens slagter«. Selv yndede han at kalde sig »Polens konge«. Hans Frank blev dømt og henrettet i Nürnberg efter krigen for sin andel i udryddelsen af tre millioner jøder.

- Jeg hader min far for hans forbrydelser. Jeg føler mig ikke som hans søn, men som tysker.

Dagmar Trautmann bor i Sydtykland. Hendes far, en tidligere kommandant i en koncentrationslejr, lever 70 km borte, men de har ingen kontakt med hinanden.

- Der er ting, der ikke kan gøres godt igen, siger Dagmar Trautmann. Men han kunne da i det mindste gøre et forsøg. Det smerter hende, at han ikke har ændret sig og overhovedet ikke viser tegn på anger.

Ingeborg Scheer er østriger. Hendes forældre er i dag lige så nazistiske, som de altid har været. Datteren har valgt en usædvanlig måde at sone faderens skyld på: Hun har giftet sig med en jøde. Et af højdepunkterne i udsendelsen er familiemiddagen, hvor den jødiske svigersøn sidder til bords med de nazistiske svigerforældre. Der er kold luft i stuen.

Alle tre børn af nazi-forbrydere mener, at det tyske folk kun kan blive frit, hvis hver enkelt familie ærligt gør op med den rolle, den selv har spillet i Det tredje Rige.

Aftenfest i Riddersalen

Mandag aften samledes 140 til festlig sammenkomst i Riddersalen. Det var en ganske særlig situation, at ledelsen havde fået tilladelsen til at benytte den, da slottets genindvielse efter den omfattende restaurering, først skulle finde sted nogle dage senere.

De levende lys i Riddersalen kastede et romantisk skær over den store forsamling, der bestod af årsmødedeltagerne med ledsagere samt ret mange, som foreningen ønskede at takke for en hånds-rækning samt økonomisk støtte ved forskellige lejligheder.

I aftenens løb fungerede Jejse og Kai Ibsen skiftevis som toastmastere. Aftenens festtale blev holdt af landdagsmand Karl Otto Meyer, Flensborg. I krigens sidste tid opholdt han sig på Fyn, hvor 10 familier holdt ham skjult, indtil den 4. maj 1945. Som dansk sydslesviger var han jo tysk statsborger og dermed indkaldt som soldat.

Vi tør komme med den nordiske melodi

Hans tale blev holdt med megen varme og gjorde et stærkt indtryk på forsamlingen. Efter en omtale af de seneste begivenheder i DDR og Polen sagde han: - Vi tør komme med den nordiske melodi. Den skal føre os videre i det nationale og internationale samarbejde. Vi har et medansvar for udviklingen i

Landdagsmand Karl Otto Meyer, Flensborg, holdt aftenens festtale (Foto: F-k.)

hele Europa, og det bør være vort mål at medvirke til et gunstigt samarbejde.

Kai Ibsen havde hele forsamlingen bag sig, da han takkede for en inspirerende tale.

Johannes Fosmark, der deltog på bladet vegne, bragte en tak til arbejdsudvalget for det store arbejde, dels med forberedelserne til årsmødet, dels med gennemførelsen. Han gjorde opmærksom på, at det var et enigt folketing, der den 1. november 1945 vedtog loven om erstatning til besættelsestidens

ofre, nemlig lov nr. 475. Han førte også tankerne hen på det, der under okkupationen skete på Staldgården.

Borgmester J. B. Nielsen, Fredericia, gjorde opmærksom på, at der stadig var opgaver at løse, og det skulle ske i skæret fra glæden over, at vi nu i næsten 45 år havde undgået våbenkrige i Europa. Der var en voksende interesse for belysningen af besættelsestidens forhold, og i Fredericia havde der i år været så stor en tilslutning til 4-maj-festen som aldrig før.

I har en stor opgave!

Henvendt til tidligere fanger fra besættelsestiden sagde borgmesteren: - I har en stor opgave ved at tage rundt på skolerne og fortælle sandheden om, hvad der skete i årene 1940-45. Formålet må være, at vi gør alt, hvad der er muligt for, at kommende slægter ikke oplever en gentagelse.

I aftenens løb var der underholdning ved skuespilleren Jan Schou og musikalske indslag ved Bent Arpe. Man hyggede sig, glædede sig over den gode mad og den kammeratlige atmosfære.

Klokken 24 sluttede musikken af, og straks trådte arbejdsudvalget i funktion med at bære de mange stole og borde ned i Slotsgården, for salen skulle ryddes samme aften.

F-k.

Forstanderskifte på Bernadottegården

Benthe Petersen, forstander gennem 13 år

Den nye forstander: Else Secher

Forstanderen igennem 13 år, d.v.s. lige fra starten, har sagt sin stilling op og fratrædt den 31. august. Hvorfor dog? Benthe Petersen vil give mere af sin tid til mand og børn. Hidtil har hun levet helt og fuldt for Bernadottegården. Det er ikke kun beboerne og personalet, der må sige farvel til Benthe, det må også de mange pårørende og venner, der i årenes løb jævnligt har besøgt Bernadottegården. Gestapofangerne i Århus og Randers takker hermed for den gode modtagelse, vi altid har fået.

Her på falderebet er det naturligt at se på, hvad Bernadottegården har udviklet sig til under Benthens lederskab. Der er passet godt på Bernadottegården, den står så smuk som da den blev indviet. Alt ude og inde er velholdt. De smukke rammer har tiltrukket kunstnere, og mange kunsværker er blevet skænket på forskellig vis. Sidst er der gravet en kunstig sø, som snart vil være fyldt med forskellige svømmefugle.

Men først og fremmest har Benthe været leder - højt respekteret og afholdt af personalet og elsket af beboerne. Benthe har valgt at gå på et tidspunkt, hvor alt kører problemfrit. **Som den dygtige leder har hun altid formået at tage hånd om vanskelighe-**

derne, før de nåede at blive til problemer.

Afskedsreceptionen

Bernadottegården tog afsked med Benthe ved en reception den 31. august, hvor alle, der lever eller virker på Bernadottegården, deltog. Blandt gæsterne var borgmester Lau Jensen m.fl. fra rådhuset og »Gestapofanger fra Randers og Århus«.

Personalet sang en munter vise med vid og bid. »Hatten af for Benthe«, og rækken af taler var lang. Benthe har altid holdt en lav profil, når der var fest, men denne dag måtte hun finde sig i at være midtpunkt. Gavebordet var stort og festligt.

Herfra skal lyde en varm tak til Benthe for, hvad hun har gjort for Bernadottegården og dens beboere, og jeg ønsker for hende, at fremtiden må blive rig på nye, spændende udfordringer.

Vi bød den nye forstander velkommen ved en fest den 12. september, der samtidig blev høstfest. Den nye forstander hedder Else Secher, afdelingssygeplejerske fra Odense. Hun tiltrådte den 1. september. Jeg glæder mig til samarbejdet og håber, at alle fortsat må trives godt på Bernadottegården i Hadsund.

P.M.

Runde dage

ved
Poul Nielsen

Johs. Juhl, Bjergbakken 4, 9800 Hjørring, 75 år 1. november

Laurits Brandt Jacobsen, Saltorpsvægen 3 D, 14700 Tumba, Sverige, 70 år 2. november.

Knud Ellesgaard Petersen, Kongensgade 13, 9400 Nørresundby, 70 år 2. november.

Poula Sørensen, Yrsavej 14, 5200 Odense V, 80 år 3. november.

Johanne Fjord Hansen, Hveensvej 28, København S, 80 år 3. november.

Erik Walther Bussmann, Næsbyholmsvej 8, 1.tv., 2700 Brønshøj (Buchenwald) 75 år 3. november.

Oluf Larsen, Golfparken 15, 9000 Aalborg, 75 år 4. november.

J. Lundemann, Ørnevej 17, 2600 Glostrup, 75 år 5. november.

Thage Pedersen, Enghavevej 14 D, 5700 Svendborg (Buchenwald) 70 år 6. november.

Karen Jørgensen, Hadsundvej 34, 9000 Aalborg, 75 år 8. november.

Allert Nielsen, Jydeholmen 21, 2., 2720 Vanløse, 75 år 8. november.

Jens Skotte-Poulsen, Beethovensvej 11, 2450 København SV, 75 år 8. november.

Aage Fründt Ringsted, Sæterdalsgade 15, 3., 2300 København S (Buchenwald) 75 år 11. november.

V. Lundsgård Kjær, St. Thomas Alle 6, 2., 1829 Frederiksberg C, 70 år 13. november.

Hans Bærentsen, Ålandsgadce 39, 4.th., 2300 København S, 70 år 13. november.

Hans Jørgen Kristoffersen, Boholtevej 71, 2.th., 4600 Køge, 70 år 13. november.

Erik Hjerrild Pedersen, Drosselvej 24, 8600 Silkeborg (Hannover-Stöcken 54.590) 65 år 14. november.

C. O. Ottosen, Birkmosevej 34, 1.th., 2610 Rødovre (Buchenwald) 70 år 14. november.

Henning Winther, Stendysen 35, 4070 Kirke Hyllinge, 70 år 14. november.

Viktor Horn, Vestre Fasanvej 51, 8410 Rønne, 70 år 14. november.

Chr. Haagen Hansen, Bygaden 31, Hellested, 4652 Haslev, 70 år 18. november.

Tove Clausen, Lærkevej 9, Skoven, 3660 Jægerspris, 70 år 19. november.

K. Bierrings, Slotherrens Have 201, 2610 Rødovre (Buchenwald) 70 år 19. november.

Orla Jensen, N.J. Fjords Allé 5, 1957 Frederiksberg C, 70 år 20. november.

Marius Hou, Pilevej 2, 6330 Padborg (Buchenwald) 75 år 20. november.

Lau. K. Wilumsen, Egevangshusene 375, 2630 Tåstrup, 70 år 20. november.

Caja Jenniel, Skråhedevej 2, 8832 Skals, 70 år 21. november.

Ib Winkel Jessen, Kagsbro 7, 2700 Brønshøj (Buchenwald) 75 år 21. november.

E. Hecksher-Sørensen, Strandvejen 6, 2100 København Ø (Dachau 141.760) 85 år 22. november.

Knud H. Edelmann, Brombergvej 43, 6100 Haderslev, 80 år 22. november.

Svend Knud Stampe, Hoi-bergsgade 20, 4200 Slagelse (Buchenwald) 70 år 23. november.

Ellis T. Frøhns, Alperosevej 18, 4600 Køge, 70 år 23. november.

Froim Elja Fingeret, Karlslundevej 13, st.tv., 2700 Brønshøj, 85 år 23. november.

Arne Hedegaard Rasmussen, Peder Lykkesvej 85, lejl. 311, 2300 København S (Neuengamme 69.453) 65 år 24. november.

Ole Mønster Aagaard, Tvedvangen 78, 2730 Herlev, 70 år 27. november.

Kaj Høfler, Henning Smidtsvej 21, 9000 Aalborg, 70 år 28. november.

Ejner F. Petersen, Sct. Pauls Plads 6, 8000 Århus C, 70 år 30. november.

Rettelse

Man kan tidligt nok runde de 70 år, derfor må vi dybt beklage, at vi har dømt Chr. Jespersen, Solbakkevej 19, 7480 Vilbjerg, til at runde dette hjørne den 17. oktober.

Chr. fylder 68 år, så der er endnu et par år til den store fest. Fejlen er min - undskyld.

Børge Jensen
Aalborg afd.

jeg var så træt og kold og sul-ten, at jeg bare tænkte, at så var der bedre plads til mig. Nogle gange kan jeg stadig vågne op om natten og min-des min egen ufølsomhed.

Maden i lejren bestod af brød, der blev bagt af fiske-mel og savsmuld:

- Læger har senere regnet ud, at næringsværdien svarer til tre Mariekiks. Det skulle række til en hel dag. Nogle gange fik vi også suppe, men den smagte mest af vand. I løbet af kort tid var vi alle helt afmagrede.

Sygdomme satte sit præg på lejren, hvor ingen rigtigt tog notits af den konstante di-arré.

- Fangevogterne gav os lige netop lov til at forrette vores nødtørft, men hvis vi ikke kom hurtigt nok ind i række igen, når vi var på vej ud i marken for at grave, så blev vi slået. Og jeg har mere end en gang oplevet, at der blev skudt på en fangø, som døde i sin egen afføring.

Beretningen fra Hans Chris-tian Rasmussen gjorde et stort indtryk på de mange ele-ver, som opmærksomt fulgte foredraget og levede op til deres skoleinspektørs for-ventninger. Uwe Koch gjorde i sin afslutning eleverne op-mærksomme på, at 2. ver-

denskrig kun blev mulig, fordi befolkningen støttede Hitler.

Amtsrådet bakkede op

- Tyskerne stemte på Hitler ved demokratiske valg, og på den måde var vi alle med til at gøre krigen mulig. Når vi på en dag som den første sep-tember hører fra alle sider, at rædslerne ikke må gentage sig, så skal vi også være på vagt overfor dem, der tænker lige som nazisterne. Det gør republikanerne, og derfor vil jeg bede jer om aldrig at give dem jeres stemmer, opfordre-de skoleinspektør Uwe Koch sine elever fra Rektor-Sie-monsen-Skolen.

Senere på eftermiddagen lagde alle partier i amtsrådet en krans i den tidligere kon-centrationslejr til minde om de 2.500 fanger, som kom til Svesing under krigen.

(Flensborg Avis 2. sept.)

Svesing er et gammelt dansk stednavn.

Schwesing er den forty-skede form for navnet.

Vi har her i bladet brugt begge former.

Dansk fange om KZ-lejren i Svesing

To hundrede elever gik fra Husum for at markere den 1. september

SVESING: I smukt solskin kom den danske fange Hans Christian Rasmussen på Christian den Tiendes fødselsdag i september 1944 til koncentrationslejren Svesing. Det hemmelige tyske politi havde arresteret den danske modstandskæmper, som man mistænkte for at have været med til sabotage. Efter næsten tre måneder i Svesing kom Hans Christian Rasmussen til Neuengamme og i foråret 1945 med »De hvide Busser« til Sverige.

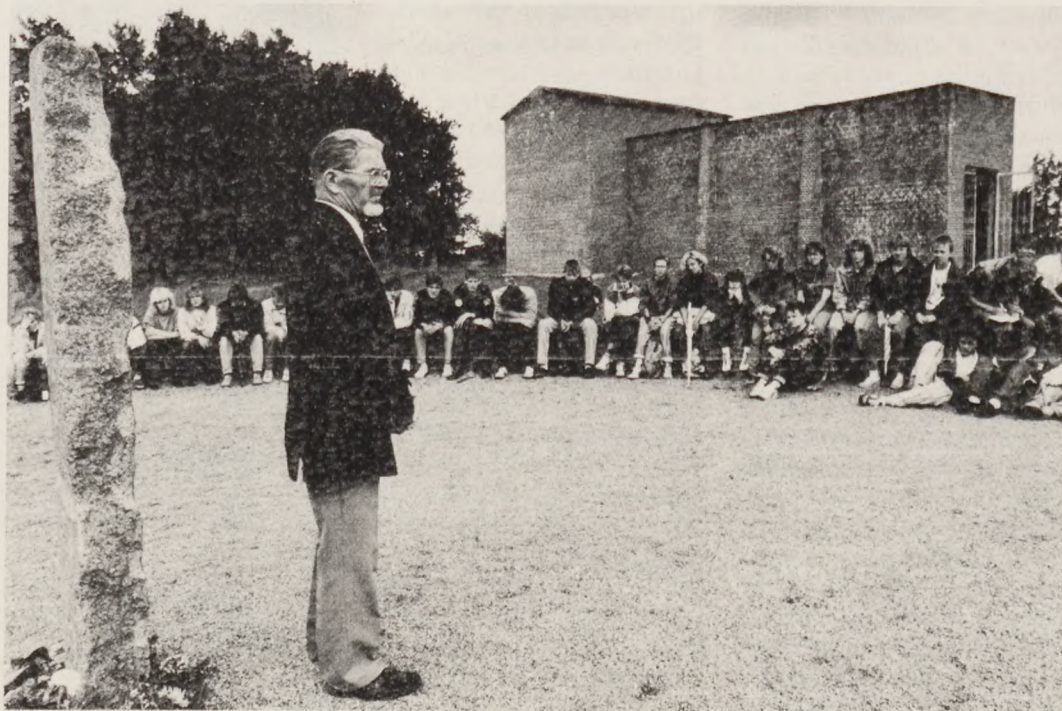
I går var den nu 65-årige modstandskæmper frivilligt taget til Svesing for at fortælle om sine oplevelser. Tilhørere var næsten 200 elever fra den vesttyske Rektor-Siemonsen-Skole i Husum, som havde tilbagelagt de tolv kilometer ud til koncentrationslejren i Svesing til fods. De skulle på deres egen krop mærke, hvor langt fangerne måtte gå for at komme på tvangsarbejde i Husum, syn-tes rektor Uwe Koch.

Brød var fiskemel

På tysk og uden manuskript fortalte den tidligere danske fange i fem kvarter de vesttyske elever om livet i lejren. Den var blevet bygget i 1938 til 200 fanger, men i efteråret 1944 opholdt der sig over 1600 i Svesing:

- Der var overfyldt alle steder og knapt nok plads til, at vi kunne ligge ned og sove. En nat vågnede jeg, fordi min

hollandske sidemand faldt ud af sengen. Han var død, men

Hans Christian Rasmussen ved midesmærket i Svesing. Her fortalte han den 1. september skoleelever om de rædsler, han oplevede under Anden Verdenskrig, netop på dette sted. (Foto: M. Mauter)

Grundstenen lagt til nyt KZ-mindehus i Ladelund

LADELUND. I tilknytning til en mindehøjtidelighed i og ved Skt. Petri-sognekirken i Ladelund på 50-årsdagen for starten på anden verdenskrig blev grundstenen lagt til en udstillingspavillon, der opføres ved kirkegårdens gravanlæg for ofre fra den KZ-lejr, der fandtes ved landsbyen.

I pavillonen skal udstilles dokumenter og fotografier, der beretter om Ladelund-lejrens eksistens. Materialet er samlet af elever på Auguste-Viktoria-skolen i Flensborg under ledelse af Jörg-Peter Leppien.

Det koster ca. 300.000 mark at opføre pavillonen. Finansieringen er sikret gennem tilskud fra forbundsregeringens indenrigsministerium, landet Slesvig-Holsten, Nordfrislands amt - samt kommunerne Ladelund, Bramstedlund og Vestre. Den slesvig-holstenske kulturfond har alene bidraget med 187.000 mark.

Grundstenen blev lagt af formanden for Ladelundmenighedens udvalg for KZ-gravene, Manfred Koch.

Mindehøjtideligheden havde også deltagere fra både Holland og Danmark. Class Frisco repræsenterede den hollandske landsby Putten, hvorfra 107 omkom i KZ-lejren ved Ladelund, der var en filial af Neuengamme ved Hamborg. I alt 298 mennesker fra 13 europæiske lande døde i Ladelund-lejren og blev begravet på kirkegården ved sognekirken. Hans Christian Rasmussen fra Christiansfeldt i Nordslesvig repræsenterede under mindehøjtideligheden danske KZ-ofre.

(Flensborg Avis 5. sept.)

Esbjerg:

Festlig indvielse af nye lokaler for dokumentindsamling

Den 29. august blev i Esbjerg markeret ved indvielsen af nye og smukke lokaler for »Historisk Samling fra Besættelsestiden 1944-1945«. Beliggenheden er særdeles central.

Åbningen af udstillingen omfattedes med så stor interesse, at der var trængsel allerede, da udstillingen blev åbnet, og da det er byen, der stiller lokalerne til rådighed, var det naturligt, at det var Esbjerg bys borgmester A. K. Nielsen, der åbnede. Han udtrykte sin glæde over den gave, som rektor Palle Schmidt har skænket sin hjemby, og han tilføjede, at det jo ikke var en gave kun for Esbjerg by, men for hele Danmark.

I tråd hermed bragte Palle Schmidt en tak til Esbjerg by for de nye, smukke lokaler samt for tilskud til driften.

Esbjergs tidligere byleder for modstandsbevægelsen, Frantz Geertsen, nu Odense, bragte en tak til Palle Schmidt for hans arbejde gennem mere end 40 år for at skabe samlingen, som han fandt enestående i sin art.

Frantz Geertsen mindede i et

historisk tilbageblik på besættelsestiden om, at Esbjerg var den første by, der fik etableret en folkestrejke, nemlig i sommeren 1943, ligesom Esbjerg var »leverandør« af den første danske politiske fange, som tyskerne arresterede allerede i de første besættelsesdage i april 1940, nemlig chefredaktør Knud Ree, Vestkysten.

Blandt gæsterne ved åbningen af udstillingen sås iøvrigt bl.a. Esbjergs tidligere borgmester, Henning Rasmussen, og Esbjergs første sabotør, Hans Peter Poulsen, samt en lang række af tidligere modstandsfolk og andre med tilknytning til modstandsbevægelsen.

F-k

Pigtraad/Gestapofangen findes fra starten til i dag (Foto: F-k.)

»Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-45« har nu til huse i denne smukke bygning, hvis postadresse er: Torvegade 47, 6700 Esbjerg. Indvielsen fandt sted den 29. august (Foto: F-k.)

Modstandsfolk samlet til sommertræf på Fyn

Lørdag den 5. august samledes en tidligere modstandsgruppe til deres årlige sammenkomst/sommertræf hos Grethe og Karl ved Varbjerg strand på Nordfyn. Det blev med damer til ialt 32 personer, hvilket må siges at være flot efter så mange år.

Kom fra New Zealand

En kammerat kom, sammen med sin frue, helt fra New Zealand. Den her omtalte gruppe blev dannet i efteråret 1942 af den daværende kommunistiske illegale ledelse i Odense.

I starten var det 5-6 mand, der udgjorde kernen i den ret primitive form for sabotage, der dengang fandt sted i Odense og omegn.

I maj 1943 blev gruppen forstærket talmæssigt, og blev nu på 12 mand. Efter forslag fra kaptajn Peter Carlsen, S.O.E., blev gruppens navn nu »Walther« gr. efter lederens dæknavn.

Det første sprængstof blev hentet i Vejle af en kurer. Det var det velduftende stof Nobel 808. Duften var irriterende for kureren, da hele togkøpen hørmede langt væk.

Der blev nu mere fart og plan over sabotagen mod værnemagts materiel og de danske værnemagerfirmaer. En mærkbar tilgang af sprængstof, -våben og ammunition var en væsentlig årsag til, at gruppens arbejde blev mere effektivt. Nu var det ikke længere nålestik, men nu begyndte det at gøre ondt, med det resultat, at tysk SS sikkerhedspoliti - »de lysegrønne« - i oktober 1943 rykkede ind på vandrerhjemmet i Unsgårdsgade og senere i Odd Fellow-logen på Nonnebakken.

Den 3. oktober 1943 beslaglagde det tyske sikkerhedspoliti Husmandsskolen ved Tarpup til en sonderkommando under S.P.O. (Gestapo). Modstandskampen gik nu ind i en mere alvorlig fase, hvor

Securita var Alfa og Omega for gruppens medlemmer.

Velbevåbnet og aktiv

Da der fra England kom 2 nedkastninger i juli samme år ved Enebærødde, kom der en klar forbedring af gruppens bevæbning, der nu bestod af 1 stk. Sten-gun, 1 stk. pistol 9 mm pr. mand. På det tidspunkt vel nok den bedst bevåbnede sabotagegruppe på Fyn, men vel også den mest aktive. Den gode udrustning skyldtes ikke mindst et godt tillidsforhold mellem kaptajn Peter Carlsen fra S.O.E. og vor gruppe.

Nedkastningen på Enebærødden, den første på Fyn, havde en umådelig moralsk virkning på gruppens medlemmer. Det var et skulderklap fra den frie verden til det kæmpende Danmark. Det var iøvrigt en fire motoret Halifax maskine fra R.A.F. af typen B.Mark III med en syv mands besætning, tilhørende

Squadron 138 og kom fra Temsfordbasen 80 km nord for London. Maskinen vendte velbeholdent hjem til sin base.

Stort arbejdsområde

Gruppen havde et stort arbejdsområde - lige fra politiopgaver fx. sortbørshandel (især med illegale våben) til fabriks-, jernbane- og skibssabotage. Fabriks/industri-sabotagen blev prioriteret højest i begyndelsen. Så blev det skibssabotagen i januar 1944, da arbejdet på Lunde-Beldringe flyveplads påbegyndtes.

Gruppen angreb 16 skibe i Odense havn, deraf 5 tyske hurtigbåde. Resten var skibe, der lossede materialer, såsom cement og byggematerialer til startbaner og hangarer, eller som fragtede korn og smør til Tyskland.

I januar 1945 blev gruppen opdelt i tre grupper, de såkaldte udrykningsgrupper, hvis opgave det var at rykke ud, når der kom meddelelser fra vore »støvere« eller fra vor telefonaflytning, at nu huserede S.P.O. i Odense-området. Det gav tyskerne respekt for modstandsbevægelsen. Vi var velbevåbnede og var gået i offensiven. Det kom til mange drabelige sammenstød, men vi gik altid af med sejren. Myten om tysk uovervindelig var brudt.

Effektive telefonaflytninger

Modstandsbevægelsens telefonaflytning virkede fra juli 1944 frem til 5. maj 1945 og var til stor hjælp for vort modstandsarbejde, ikke mindst i jagten på stikkerne. Mange undgik arrestation grundet aflytningen. Man kan generelt sige, at i efteråret 1944 beherskede vi gaderne om natten, men fra januar 1945 beherskede vi gaderne både dag og nat. Vi var gået i offensiven. Fra at vi blev jagtet, var det nu os, der jagtede S.P.O. og deres håndlangere døgnet 24 timer.

Trods mange falske meldinger, vi afsendte til S.P.O.s hovedkvarter på Husmandsskolen, kom de ikke ud af deres rede.

Den odenseanske modstandsgruppes sommertræfsammenkomst ved Varbjerg Strand den 5. august. Fra venstre: Kristian Hansen - »Hever«, Niels Grønlund - »13« (New Zealand), Erik Gjersing - »Erik«, Normann Rasmussen - »Nolle«, Hans H. Jensen - »St.Petter«, Erik Olsen - »Walther«, Evald Byrsing - »Slagteren«, Alf Møller - »Bent«, Johan Hancov - »Karl Johan«, Poul Andreasen - »Drees«, Edmund Kjeldsen - »Harry«, Alfred Lunde - »Albert«, Holger Jørgensen - »Charles«, Karl Nielsen - »Carlo«, Gaston Jørgensen - »Gas«. Derudover deltog fire kammerater som ikke nåede at komme med på billedet. Det var Mogens Madsen - »Bussi«, Ivan Nielsen - »Ivanov«, Bent Holmer - »John«, Børge Watson Jensen - »Ove«.

De gange vor telefonaflytning opsnappede meldinger om S.P.O. biler i aktion i Odense-området, eller på Fyn, rykkede en af vore velbevæbnede og veltrænede kampgrupper ud og udslettede det dansk/tyske mandskab i bilerne.

Men de menneskelige omkostninger ved gruppens arbejde var store. Allerede i oktober 1943 blev 2 af gruppens medlemmer anholdt af det danske politi. De var i færd med med at bryde ind i et tidligere dansk militærdepot, nu overtaget af tyskerne. Efter afhøring hos det danske politi blev de to overgivet til S.P.O. og overført til Husmandsskolen, hvor de blev udsat for grov mishandling. Om natten sad de i Albanigades arrest, og blev den 25. november 1943 deporteret til KZ-lejren Sachsenhausen ved Berlin.

Den ene af de to, Ivan Adriansen, 21 år, omkom under døds march i april 1945, et eller andet sted i Tyskland. Antagelig faldet og derefter nakkeskudt af SS-vagtmandskabet. Han er aldrig fundet.

Foruden Ivan Adriansen måtte seks kammerater tage den tunge vej til tyske KZ-lejre i Tyskland - navne som Sachsenhausen, Neuengamme og Dachau vil med gru blive husket af disse kammerater.

Den 12. juli 1944 faldt Gunner Carlo Nielsen i ildkamp med S.P.O. og dens håndlangere ved Geels kro. Efter en skydeøvelse i Rågelund i en grusgrav blev de anmeldt af gårdejereren, der var medlem af D.N.S.A.P. Gunner Carlo Niensens lig blev fundet på Seden skydebane i sommeren 1945.

Den 10. oktober 1944 druknede Einar Madsen i Munke mose under aktion mod værnemagten. Under en tysk omringningsmanøvre måtte tre mand forcere over Odense Å. Dette klarede Einar Madsen ikke. Nogle dage efter bjergede Falck liget, og Einar blev begravet på Stenløse kirkegård i dyb stilhed.

Seks af gruppen måtte tage turen til Sverige, grundet intens eftersøgning. S.P.O. udsatte en dusør på 20.000 kr.

for hver af gruppens medlemmer (en faglærts årsløn var på 8.000 kr.). De kom over med modstandsbevægelsens illegale ruter og vendte hjem i maj 1945.

Fem af gruppens medlemmer overlevede frem til befrielsen, trods det at S.P.O. satte 30 mand sammen med deres håndlangere ind i eftersøgningen. Vi, der overlevede, er dybt taknemlig for vor telefonaflytning, der reddede os mange gange at undslippe S.P.O.s eftersøgning.

Taknemmelige over for hjælperne

Vi er også taknemmelige over for de folk, vore værter,

For 50 år siden - 1939

Tysk-russisk pagt underskrevet

Deutsches Nachrichtbüro meddeler: Rigsudenrigsminister von Ribbentrop havde Onsdag Eftermiddag i overværelse af den tyske Ambassadør i Moskva, Grev von der Schulenburg, en tre Timers Samtale med Molotov og Stalin. Kl. 22 Aften begav Rigsudenrigsministeren sig paany til Kreml for at fortsætte Drøftelserne. Forhandlingerne endte med Enighed om en Ikke-angrebspagt mellem Tyskland og Rusland, hvilken PAgT blev undertegnet af Rigsudenrigsministeren og Molotov i Overværelse af Stalin og den tyske Ambassadør.

Den tysk-russiske Ikke-angrebspagt har følgende ordlyd: Den tyske og den Sovjet-russiske Regering, som er ledet af ønsket om at konsolidere Freden mellem Tyskland og Sovjetunionen, her med Grundlag i Hovedbestemmelserne i Neutralitets-traktaten af 1926 har besluttet:

De to Parter forpligter sig til at afholde sig fra enhver Voldshandling, enhver aggressiv Handling og ethvert Angreb mod hinanden, og dette både enkeltvis og i Fællesskab med andre Magter...!

der husede os, gav os mad og en seng at sove i nogle få timer i døgnnet. Lad os ikke i dag glemme deres indsats. De var det bærende grundlag for vor overlevelse.

Ud over gruppens sommertræf hos Grethe og Karl i Varbjerg har vi tradition for en nytårsfrokost i januar måned. Den afholdes på Centret i Skt. Jørgens Gade. Også her er fremmødet stort. Modstandskampen og de fælles oplevelser og kammeratskabet under krigen gør, at vi stadig har noget at sige hinanden.

Frihedsmuseet

Særudstilling: Illegale fotografier fra besættelsen

Udstillingen viser fotografier taget illegalt af navngivne og unavngivne fotografer. Til de navngivne hører Gerhard Krogh, som hjalp (og fotograferede) nedskudte allierede flyvere på flugt, og Frode Aggersbo, der var indehaver af et legalt fotobureau, men også lavede illegale optagelser.

Udstillingen er åben i museets almindelige åbningstid fra tirsdag den 17. oktober til søndag den 5. november.

Omvisninger på dansk

Der er omvisning på dansk hver søndag kl. 13 (dog kl. 14 den 15. og 22. oktober).

Arrangementer i efterårsferien

Fra søndag den 15. okt. til søndag den 22. okt. holdes åbent hver dag mellem kl. 10 og kl. 16.

Det illegale trykkeri arbejder dagligt mellem kl. 13 og 14 med fremstilling af kopi af et illegalt blad, som uddeles til publikum.

Hver dag kl. 14 er der gratis omvisning for børn og voksne.

De fleste dage vil man desuden kunne se betjening af en original engelsk kufferttransmitter i udstillingen.

Gratis filmforevisninger

Alle film introduceres kort

Efter krigen har vi mistet en kammerat, Robert Lykø Hansen. Han døde i 1981. Hans nerver slog klik, og han døde kun 56 år gammel.

»HEVER«

S.P.O. står for Gestapo. S.O.E. står for Special Operations Executive - oprettet i juli 1940 - dansk afdeling oprettet i efteråret 1940. Fra marts 1943 leverede S.O.E. konstant sabotagemateriel til modstandsbevægelsen, ca. 1000 forsyninger.

af en af museets medarbejdere. Bemærk: Forevisningssalen kan ikke rumme mere end 60 tilskuere.

Søndag den 29/10 kl. 14.30: Udtog fra 4 dokumentarfilm: »Triumph des Willens« (Tyskland 1934), »Listen to Britain« (England 1942), »Le retour« (Frankrig 1945) og »Nat og tåge« (Frankrig 1955).

Danske undertekster. Varighed 3 kvarter.

Søndag den 5/11 kl. 14.30: »Listen to Britain« (fuld længde). En poetisk hyldet uden ord til hverdagens England i 1942. Varighed en halv time.

Søndag den 19/11 kl. 14.30: »Hitlers fødselsdag den 20. april 1939«. Tysk propaganda-film med danske undertekster. Varighed en halv time.

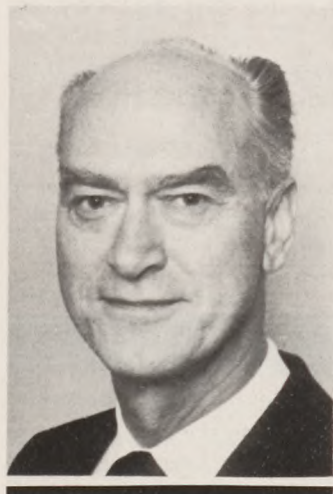
Søndag den 3/12 kl. 14.30: To danske kortfilm: »Kammerat - tovarisj« (om de sovjetiske krigsfanger i Danmark ved kapitulationen) og »Kornet i fare« (om kornsudbillerens hærgen med mindelser om den tyske værnemagts optræden). Samlet varighed en halv time.

Søndag den 17/12 kl. 14.30: »Brudstykker af et filmmønster«. Om den danske spillefilmsproduktion under besættelsen. Varighed 40 minutter.

Søndag den 7/1 kl. 14.30: »Danske propagandafilm under besættelsen«. Om foranstaltninger mod arbejdsløsheden, råstof- og energimangel m.v. Varighed 1 time.

Vort første 4. Maj-kollegium markerede sin 40 års-dag

N. A. Eigenbroth holdt jubilæum-stalen.

Festen blev holdt den 29. august. Efter at Håndværkerforeningens velsyngende kor havde underholdt, blev fest-talen holdt af kollegierådsformand Niels A. Eigenbroth. Han benyttede lejligheden til at tildele Gitte Rasmussen et legat på 5.000 kr.

Eigenbroth foretog et tilbageblik i tiden og måtte erkende, at de drømme, man havde under besættelsen, nok ikke var blevet opfyldt. Modstandsbevægelsen havde idealer, som man ønskede videreført, men stillet overfor politikere forsvandt idealerne. Trods alt kom der noget godt ud af modstandsbevægelsen udover det nære mål at bekæmpe nazisterne, sagde han.

Han erkendte, at det under besættelsen havde været svært at finde forståelse for kampens mål og midler, for sabotage og likvideringer. Men det danske folk måtte gøre op med den holdning, der førte til den 9. april. Her ud af opstod hjemmeværnet, som et positivt resultat af frihedskampen, og tilslutningen til NATO, som har sikret freden i Europa i så mange år, sagde Eigenbroth, der fremhævede det gode klima, der i dag eksisterer på 4. Maj Kollegiet i Horsens.

Sled sig op

Derefter blev tre værelser navngivet. Frihedsfondens formand Ole Lippmann motiverede navngivningen for horsensianeren Mogens Kirstein. Han blev under besættelsen en fremragende embedsmand, der viste en høj grad af pligtfølelse overfor samfundet i en hård tid. Han organiserede under yderst vanskelige forhold hjælp til frihedskæmpere og deres pårørende og bistod også gennem arbejdet med Røde Kors pakker til fangerne i tyske koncentrationslejre. Han sled sig op i dette arbejde, og døde i 1945.

Flere navne på vej

Thurøe Hansen motiverede navngivningen af Schurværelset, og takkede konsul Axel Schur for donationen. Schur måtte under besættelsen flygte til Sverige, hvor han blev optaget i den danske brigade.

Endelig takkede forstander Kai Nielsen. Horsens byråd takkede han for den gave på 10.000 kr., der ligger bag navngivningen af det tredje værelse.

De fleste af kollegiets døre bærer navnet på en kendt frihedskæmper - eller på kendte lokaliteter fra krigen. Sidst har værelse 63 fået navn efter biskop Hans Øllgaard, der var aktiv i Frihedsrådets Odense-komité. Sponsor var Tjæreborgfonden, hvis formand er pastor Eilif Krogger - og meget passende blev afsløringen på fondens vegne klaret af Hans Øllgaards senere efterfølger i bispeembedet i Odense, Vincent Lind.

- Tjæreborg-fonden har på denne måde bidraget med 15.000 kroner.

Jernbanesabotagen af stor værdi

Arkitekt Erik Laursen fortalte om baggrunden for kollegiebyggeriet og havde nogle

erindringer fra modstandskampen. Til en påstand om, at jernbanesabotagen, som han selv havde deltaget i, ingen betydning havde haft, kunne han referere samtaler efter krigen med nordmænd, hvis transport gennem Jylland til tyske koncentrationslejre var blevet stærkt forsinket, netop på grund af jernbanesabotagen. Og det har haft stor værdi for dem, sagde de.

Her er godt at være

Beboerne på 4. Maj Kollegiet er enige om, at på Østerbæksvej er det godt at være. Værelserne er ikke store - godt 12 kvadratmeter - og

hver enkelt må klare sig med en håndvask. Bad og køkken er man fælles om.

- Men her er hyggeligt, og kollegiet har en passende størrelse, siger Kim Sølje, beboer på fjerde år og kollegianernes repræsentant i bestyrelsen. - Andre kollegier har op mod 500 beboere, men her kender vi alle hinanden. Det giver et fantastisk sammenhold, som tit rækker langt ud over kollegietiden.

Det koster 770 kroner om måneden at bo på 4. Maj Kollegiet - undtagen i juli, som er helt gratis. Den lave husleje skyldes blandt andet en fond, som blev oprettet ved kollegiets start. Denne fond betænkes af gavmilde sponsorer, som enten giver en kontant gave - eller »køber« en dør.

F-k

(væsentligste kilde er Horsens Folkeblad)

Frøslevlejrens Venner

Årsstævne den 12. og 13. august

På 45-årsdagen for Frøslevlejrens begyndelse, da 741 modstandsfolk ankom til lejren fra Horserød, lykkedes det for foreningen at samle ca. 100 tidligere internerede med pårørende til stævne i Frøslevlejren.

2 dage med dejlige oplevelser

Det blev 2 dage fyldt med dejlige oplevelser og hyggeligt samvær. På trods af de dystre minder, der netop er baggrunden for at mødes og mindes hvert år, gik snakken livligt og berigende rundt omkring i små og store grupper. Det var rart at se hinanden igen.

Vejret viste sig fra sin gode side, tørt og solrigt, men ikke for varmt - lige tilpas for de fleste danskere.

Efter ankomst og indkvartering om lørdagen i Dansk Røde Kors' kursuscenter i Frøslevlejren, blev årsmødet indledt med en meget smuk koncert, spillet af Fynske Liv-

regiments Musikkorps. Det var en god måde at samle medlemmerne på.

Formanden, oberst N.K. Nørgaard, bød derefter ved mindstenen midt i lejren velkommen til de mange fremmødte. Han kom bl.a. ind på de ændrede tekniske og sociale vilkår for ungdommen dengang og nu.

Bovs borgmester Preben Johannsen talte derefter til os ud fra ordene: Besættelse og befrielse - og glædede sig over, at det var lykkedes at bevare og istandsætte Frøslevlejren så godt, som tilfældet er.

Nu museum i 20 år

Politimester Iver Møller bragte en hilsen fra Dronning Ingrid, der var inviteret til at overvære stævnet, men som desværre ikke kunne komme. Han nævnte også, at Frøslevlejrens Museum den 17. august kunne fejre 20 års fødselsdag.

Der blev ved mindstenen

nedlagt krans fra Frøslevlejrens Venner ved formanden og fra Neuengammeforeningen ved Dagmar Mørk Jensen samt blomsterbuketter fra Grænsegendarmerne ved Lytve-Larsen, Dansk Funktionærforbund (gæster hos DRK) ved landsformand Hans Jørgen Jensen og fra Grethe og Christen Karstensen. Omkring stenen stod der fanevagt: Lytve-Larsen og H. Blichert Petersen fra Grænsegendarmerne i deres smukke lyseblå uniformer, Chr. Lorentzen og Hans Chr. Rasmussen fra vor forening, Ove Laursen fra Neuengammeforeningen og Chr. Sørensen fra Gestapofangerne, Århus Afd.

John Frederiksen fra Fynske Livregiments Musikkorps spillede meget smukt og bevægende »Last Post« på trompet, og vi sang derpå »Altid frejdig, når du går«.

Mindeandagten ved pastor Marlys Uhrenholdt, Bov Sogn, var ligesom forrige år en usædvanlig god oplevelse, der berørte os alle dybt. Den var livsbekræftende og fuld af visioner - en gave til os alle!

Efter det fælles kaffebord var der foredrag ved formanden for Sammenslutningen af danske fanger fra frihedskampen 1940-45, Villy Mørk Jensen, som fortalte om »Tysk krigsret i Danmark under besættelsen«.

Om aftenen hørte vi oberst Frits G. Tillisch berette om »Hærens og Søværnets illegale efterretningstjeneste efter 29. august 1943«. Han trådte beredvilligt - og heldigt for os - med kort varsel i Børge Jensens sted, da denne desværre meldte afbud på grund af sygdom. Senere på aftenen fik tidligere næstformand, oberst J. Fr. Edeling, der ikke var til stede ved generalforsamlingen i april måned, overrakt en håndskåren »Frøslev« som tak for sin store indsats for foreningen gennem 8 år.

Rundgang til museerne

Med en strålende sol og en skyfri, blå himmel som baggrund holdt oberst Edeling søndag morgen en smuk flagtale, hvorefter Dannebrog

Kransenedlægning ved mindestenen i Frøslevlejren den 12.8. Dansk funktionærforbund v/landsformand Hans Jørgen Jensen lægger en buket. I baggrunden ses Dagmar Mørk Jensen, N.K. Nørsgaard og Lytve-Larsen fra Grænsegendarmerne.

gled til tops, mens vi sang: »Der er ingenting der mæner...«

Efter morgenmaden indledte museumsleder Henrik Skov Kristensen rundgangen til alle museer og udstillinger i Frøslevlejren foran H 4, hvor han også modtog en helt speciel gave til museet, nemlig Karl Salling Møllers lille, gamle fiberkuffert, der siden 1944 havde været langt omkring og endelig efter mange omskiftelser var kommet hjem til Nibe igen - mange år senere. Kufferten indeholdt stadig en del af de oprindelige effekter!

»Aldrig mere en 9. april«

Oberst N. K. Nørsgaard holdt efter rundvisningen foredrag med titlen: »Aldrig mere en 9. april?«, og amtsborgmester Kresten Philipsen afsluttede talerækken med en status over arbejdet med restaurering og genopbygning af de mange barakker. Arbejdet burde snart afsluttes, men der føres stadig forhandlinger om yderligere etableringer og udvidelser i Frøslevlejren.

Fra stævneleder Karen Nyman Nielsen lød der stor tak til alle, der havde bidraget til et godt og udbytterigt årstævne, og den skal gentages her:

Tak til stævneudvalget for deres arbejdsindsats og til Jeff Lauritzen - vor videoemand, tak til foredragsholderne og andre aktører, til fane-

bærere, kransenedlæggere og Fynske Livregiments Musikkorps. En særlig tak til Den selvejende Institution Frøslevlejren og Dansk Røde Kors for pragtfulde ydre og indre rammer samt velvilje og hjælpsomhed på alle tænkelige måder.

Sidst, men ikke mindst: Tak til alle stævnedeltagere fra nær og fjern, for I er selve grunden til, at der arrangeres et sådant stævne i Frøslevlejren.

På gensyn næste år! KNN

Ossietsky-udstilling starter i Frøslev

På museet i Frøslevlejren vil man i efteråret kunne se en mindeudstilling fremstillet i DDR om Carl von Ossietsky i anledning af 100-året for hans fødsel den 3. oktober 1889.

Carl von Ossietsky var født i Hamborg i en familie med polske aner. Under den 1. verdenskrig gjorde Ossietsky tjeneste som infanterist i den tyske hær, og oplevelserne ved fronten forstærkede hans pacifistiske holdninger. I 1920 blev Ossietsky sekretær for Det Tyske Fredsselskab i Ber-

lin, og i 1922 var han medstifter af organisationen »Aldrig mere krig«.

I 1924 var han endvidere medstifter af det Republikanske Parti, og han blev medredaktør af dagbladet »Berliner Volkzeitung«. Samtidig blev han regelmæssig bidragyder til det venstreorienterede ugeskrift »Die Weltbühne«, som han i 1927 blev redaktør af.

I november 1931 blev Ossietsky anklaget ved den tyske højesteret i Leipzig for at have røbet hemmeligheder om den tyske oprustning i luften. Han blev idømt 18 måneders fængsel, skønt oplysningerne havde kunnet høres under en rigsdagsdebat.

I december 1932 fik Ossietsky amnesti og fortsatte sin kamp mod den tyske militarisme.

I 1933 blev Ossietsky arresteret af nazisterne i forbindelse med rigsdagsbranden og sendt til KZ-lejren Papenburg-Esterwegen.

Da han led af tuberkulose, blev han indlagt på et fængselshospital i Berlin i maj 1936.

Mens han var i Papenburg-Esterwegen, blev han i 1935 tildelt Nobels Fredspris. Nazisterne forbød ham imidlertid at modtage prisen, og på 4-årsdagen for sin magtøvertagelse den 30. januar 1937, forbød Hitler tyske statsborgere at modtage nogen Nobelpris overhovedet for fremtiden.

Mens Ossietsky var på hospitalet i Berlin, forværredes hans helbredstilstand, hvorfor han blev overført til et almindeligt hospital i Berlin. Her døde han den 4. maj 1938.

Fra Frøslevlejren skal udstillingen rundt i Danmark.

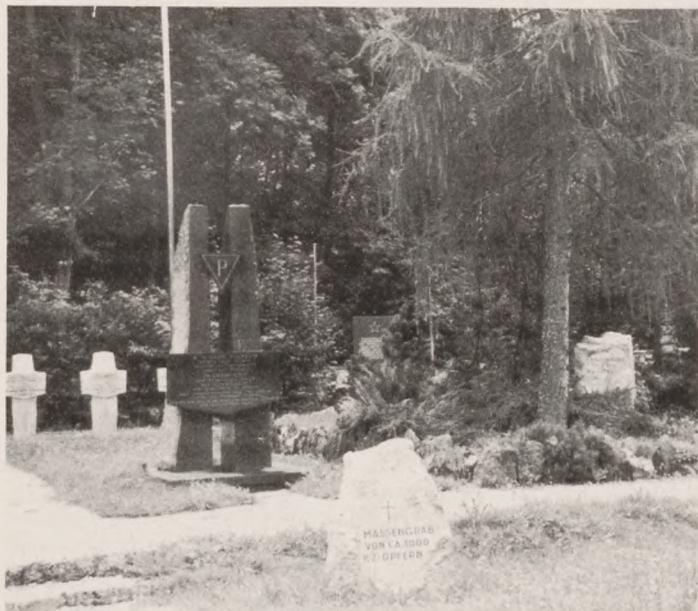
Frøslev:

Kursuscentret er meget søgt

Børge Sørensen, der er leder af Røde Kors-centret i Frøslev, oplyser, at kursuscentret i år har budgetteret med 12.000 kursusdøgn. Pr. 1. august var man allerede nået op på en belægning på 95,4 procent af det budgetterede.

Gensyn med Ebensee-lejren

Her lå den store KZ-lejr Ebensee. Hver sten erindrer om det store antal ofre

Nylig hjemkommen fra en rejse til Østrig, hvor jeg bl.a. besøgte Ebensee, hvor jeg blev befriet af allierede tropper i maj 1945, og hvor jeg var til russerne kom den 23. maj og overtog området, hvor vi vestfra på amerikanske lastvogne blev ført til en stor flyveplads ved Linz for senere at blive fløjet til Frankrig, sender jeg herved 4 stk. fotos, som min rejseledsager tog på den lille KZ-kirkegård, der nu er det eneste, der minder om den store KZ-lejr og de mange tusinde medfanger, der mistede livet dér under ganske frygtelige forhold.

Jeg har gennem årene ofte tænkt på, at jeg engang gerne ville derved og gense stedet, hvor jeg selv engang i min elendige tilstand fattede, at det var et meget naturskønt område - og det var jo altså dér, jeg igen blev fri og betragtet som et menneske.

Her ligger 1400 franske, her 1600 polske, her 1000 andre o.s.v. - jeg havde ganske vist fået lidt beroligende forinden - men alligevel! Selv så mange år efter rører det jo følelserne.

Der var også ved den bageste side en pergola, hvor pårørende, flest jøder, havde opsat billeder m.m., men det var som iøvrigt hele anlægget ikke særlig godt vedligeholdet - den store amerikanske minde-portal så også dyster ud.

Jeg kunne genkende alperne, floden, søen og tildels jernbanen, men ellers ikke rigtig noget, dog mente jeg at kunne placere lejrområdet med appelpladsen. Der er nu bygget en ny by på stedet, i 1957 blev der sagt.

Hans S. Bruun

Nazist udleveres til Vesttyskland

LA PLATA 1/9-89. I den argentinske by La Plata bestemte en appelret onsdag, at den nu 75-årige Josef Leo Schwammberger skal udleveres til Vesttyskland, hvor han vil blive anklaget for »racistisk motiverede mord«.

Schwammberger menes at stå på listen over de 10 mest eftersøgte nazi-forbrydere i verden og skal, hvis han bliver udleveret til Vesttyskland, stilles for retten i Stuttgart. Han har fået en frist på fem dage til at appellere udleveringskendelsen.

Schwammberger, der blev fængslet i Argentina i november 1987, fik argentinsk statsborgerskab i 1965.

Nazi-betjente suspenderet

Fire politibetjente i Slesvig-Holsten er blevet suspen-

derede, fordi de fejrede Adolf Hitlers 100 års fødselsdag i april og for at fremvise nazistiske symboler, oplyser de vesttyske myndigheder. Betjentene, der alle var i 20'erne, er under mistanke for at have fremvist forfatningsfjendtlige skilte og for at have ophidset til racehad.

Betjentene fejrede fødselsdagen den 20. april med en fest i en lejlighed i Eutin nær Kiel, hvor de bl.a. hejste det nazistiske flag, »heilede« og fremviste et banner med teksten »Arbeit macht Frei«, de ord der stod over porten til Auschwitz-koncentrationslejren og næsten alle andre KZ-lejre.

Nazisternes misbrug af ytringsfriheden

Tirsdag den 19. september bragte TV 1 en interessant film fra 1981. Den byggede på det hændelsesforløb, som opstod, da en gruppe nynazister i 1977 insisterede på at henlægge en demonstration til Skokie, der er en forstad til Chicago.

Det var selvfølgelig tænkt som en provokation, og hovedparten af Skokies jødiske befolkning protesterede.

Max Feldman, som har været i koncentrationslejr, stod i spidsen for protesterne. Men der opstod en splittelse mellem de indvandrede jøder, som har oplevet nazismens rædsler, og de amerikanske, som kun har hørt om dem. Man er oppe imod en af USA's helligdomme, The First Amendment, som sikrer ytrings- og forsamlingsfriheden. Hvis man bremser nynazisterne, forbryder man sig så mod ytringsfriheden? Skal selv nynazister ikke have lov til at demonstrere, selv om de vil afslutte ytringsfriheden, hvis de kom til magten?

Filmen belyste sin vigtige problematik fra alle sider og vakte tanker og debat. Den var Danny Kayes første TV-film og hans spil viste, at han selv er meget engageret i emnet.

Filmen var nyttig også for danske seere, fordi den belyste, hvor umuligt det er både at ville forbyde nynazismen ved lov og at ville kæmpe for frihed for Loke såvel som for Thor.

Nyt fra Per Ulrich

Per Ulrich har på forfatterforlaget Attika udgivet bogen »Man tænder et lys«. Handlingen foregår i 30'erne i tiden op til udbruddet af den anden verdenskrig og den tyske besættelse. Hovedpersonen er Iver, som vi kender fra »Guds lille Børneskare« og »Iver«. Hans tilværelse ændres fra et slidsomt liv som landmand til et stillesiddende studieliv og alle de krav det medfører.

Tidens motto er, at man skal vælge side. Er du for eller imod? For Iver og hans fredsvener er det ikke hip som hap, om de vælger den ene eller anden side af en kridtstreg. Deres indstilling er forlængst afgjort. Deres holdning, deres indstilling fører den lige lukt ind i opgøret med fascismen.

»Man tænder et lys« er en danskers vej gennem 30'erne og ind i den anti-fascistiske bevægelse.

Per Ulrich arbejdede under besættelsen i Frit Danmarks lærergruppe med trykning af illegale skrifter og bøger. Arresteret af tyskerne og deporteret til Tyskland: Tugthaus Dreibergen, Bützow, Güstrow og koncentrationslejren Sachsenhausen, med svensk Røde Kors overført til KZ Neuengamme. Og lige før krigens slutning med De hvide Busser til Frøslev og derfra til Sverige.

Han har udgivet bøger, bl.a.: »Tegninger fra Tyske Koncentrationslejre«, »Rejseår«, »Blandt Mexicos indianere«, »Gæst i Thailand«, »Indfald i den arabiske Verden«, »Mordet i Åbenrå 1610«, »Guds lille Børneskare«, »Iver«, »Tabte Ansigter«, »De røde Enker«.

Vil have adgang til besættelses-arkiver

I disse glasnosttider virker det absurd, at en stor del af det skriftlige materiale fra besættelsestiden fortsat skal være båndlagt.

Det mener Centrum-demokraten Peter Duetoft, som nu vil forsøge at få kulturminister Ole Vig Jensen (R) med på ideen om at lade de almindelige 50-års regler gælde for alt kildemateriale fra besættelsestiden, dog med undtagelse af helt specielle private oplysninger.

- I disse glasnosttider vil det virke absurd, at man reviderer historien i østlige diktaturer og erkender mere eller mindre hemmelige handlinger og aftaler, mens man i Danmark stadig ikke kan få et detaljeret billede af det politiske mønster, der gik forud for Danmarks besættelse, siger Peter Duetoft i sin begrundelse for henvendelsen til kulturministeren.

Peter Duetoft indrømmer, at han godt er klar over, at han har kastet en meget varm kartoffel ind i debatten, men han understreger, at meget private sager med familieforhold osv. ikke bør omfattes af 50-års reglen, men fortsat skal beskyttes af de gældende regler om 80 års båndlæggelse.

- Men hele dagbogsområdet ville være helt fint at frigive. Der ligger jo stabler i Rigsarkivet, som skal være båndlagt i endnu 30 år.

Peter Duetoft finder det forkert, at kun en meget begrænset gruppe historikere skal have adgang til kilderne. Samtidig betegner han det som underligt, at mange fortsat skal stå tilbage med spørgsmålet om, hvad der egentlig skete dengang, fordi kildematerialet skal være båndlagt til evig tid, mens mange andre lande åbner op.

Arkivar Nils Bartholdy fra Rigsarkivet siger til Ritzau, at mange vil blive frygteligt skuffede, når de offentlige arkiver næste år i forbindelse med 50-året for Danmarks besættelse åbnes.

- Forventningerne er blevet skruet op i årenes løb, men der bliver slet ikke tale om de store overraskelser, siger Bartholdy. Alt kan i forvejen læses i materialet fra den parlamentariske kommission. Rigsarkivet gemmer ikke på »bomber«.

Ifølge de gældende regler er materiale, som er blevet til i offentlig regi, båndlagt i 50 år, mens private arkiver som f.eks. dagbøger er båndlagt i 80 år. Dog kan eksempelvis forskere efter ansøgning få adgang til arkiverne tidligere, men i visse tilfælde kun efter tilladelse fra pårørende.

10-20.000 tyske dias fundet

Tusindvis af gamle tyske lysbilleder og adskillige filmruller fra krigstiden er fundet blot få centimeter under sandet på bredden af Almind Sø ved Silkeborg.

Stedet ligger tæt ved det store underjordiske bunkersystem, hvor den tyske besættelsesmagt i Danmark havde sit hovedkvarter. Tyskerne har forsøgt at brænde billeder og film, inden de gravede dem ned kort før overgivelsen i 1945.

Både ilden og de mange år i det våde sand har tæret stærkt på billederne, men alligevel er det stadig muligt at skelne motiverne på nogle få procent af billederne.

De viser blandt andet beskyttelse mod gas og vinterkrigsførelse, og de to amatør-arkæologer bag fundet gætter på, at der er tale om undervisningsmateriale for de tyske soldater.

Silkeborg Museum er nu med i udgravningen, og det vurderes, at der er mellem 10.000 og 20.000 dias gemt i sandet ved den midtjyske sø. Siden krigens afslutning har rygterne svirret i Silkeborg om nedgravede levn fra besættelsestiden.

3 fik Auschwitz-Korset

Ved en højtidelighed i den polske ambassade den 26. juni 1989, blev 3 gamle Neuen-gammefanger, Alex Binne-balle, Villy Mørk Jensen og Mogens Pedersen, af den polske ambassadør, Hr. Lucjan Piatkowski, dekoreret med Auschwitz Korset. Ambassaden holdt i den anledning en mindre reception, hvor der blev mulighed for at udveksle tanker med både ambassadøren og andre fra ambassadens personel. Det blev en udbytterig eftermiddag.

Mogens Pedersen

Synagoge genopføres i Berlin

Den jødiske synagoge i Berlin, DDRs hovedstad, bliver nu genopført. Den har ligget i ruiner siden den tragiske »Krystalnat« i november 1938, hvor de nazistiske horder brændte kirken af og for alvor satte fart i den frygtelige terror mod jøderne.

Nu har antinazistiske modstandsgrupper skænket 50.000 mark til byggeriet og evangeliske kirker, frikirker og den katolske kirke har skænket 780.000 mark. Hertil kommer gaver fra ind- og udland, så man efterhånden er nået op på at have 35 procent af de forventede udgifter til genopførelsen dækket ind, skriver bladet »Ordet og Israel«.

Ved din kone det?

Når du er død, kan der efter erstatningsloven udbetales over 6.000 kr. i begravelseshjælp.

Ved din kone det?

- og ved hun også, hvor hun kan henvende sig om det?

RAHBK FISK

(P. RAHBK HANSEN) A/S

FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT
DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

Værd at vide

Er du »retlig anerkendt«?

Selv om du er rask og derfor ikke i øjeblikket er berettiget til faste ydelser efter erstatningsloven, kan du godt få et bevis fra arbejdsskadestyrelsen (tidligere sikringsstyrelsen) for, at du er omfattet af erstatningslovens § 1a, nemlig hvis du

- 1) har været deporteret til fængsel eller koncentrationslejr i udlandet eller
- 2) har været tjenstgørende i mindst 6 måneder på danske eller udenlandske skibe under allieret kontrol i krigsfarvand... eller
- 3) har været aktivt engageret her i landet uden afbrydelse i mindst et år i organiseret modstandsarbejde, der har medført særlig hård fysisk eller psykisk belastning... eller
- 4) efter mindst 6 måneders aktiv deltagelse i organiseret modstandsarbejde her i landet har været interneret i tyske fængsler eller lejre i Danmark og herunder har været udsat for usædvanlig hårde psykiske belastninger.

At du er »retlig anerkendt« er en fordel for dig og din familie. Frihedsfonden kan hjælpe dig med at få det ordnet.

Betaling af tandlægeregning

Betaling af tandlægeregning

Er du omfattet af erstatningslovens § 1a (»retlig anerkendt«), har du mulighed for efter ansøgning at få dækket udgifter til tandbehandling. Før behandlingen påbegyndes, indsendes et overslag fra tandlæge eller tandtekniker til arbejdsskadestyrelsen (tidligere: Sikringsstyrelsen). Du vil så få et brev fra styrelsen, om den vil betale regningen. Dette vil ofte være tilfældet.

Frihedsfonden vil gerne hjælpe dig med ansøgningen, hvis du ønsker det (telefon 31 87 44 41).

FRA REDAKTIONEN

Kammeraternes Hjælpefond udsender bog om KZ-lejrene i Schwesing og Ladelund

Forretningsudvalget for KH holdt møde i Nyborg den 8. september. Det var samme dag, som det fælles bladudvalg holdt møde. Det var praktisk, da nogle er medlemmer af begge udvalg.

På mødet oplyste formanden Hans Andersen, at Hjemmeværnet er villig til at tiltræde udvalget for 4.-maj-dagen i Ryvangen. Preben Feddersen havde modtaget breve fra 16, der er villige til på frivillig basis at besøge skoler for at fortælle, hvordan de oplevede 1940-45.

Til mødet var Poul Riis indbudt. Han redegjorde for planerne om at udsende en lille bog om KZ-lejrene i Schwesing og Ladelund i Sydslesvig. Forretningsudvalget gik ind for, at bogen fremstilles i 3.000 eksemplarer, og at den stilles gratis til rådighed for alle interesserede. Det betyder, at KH betaler udgifterne ved fremstillingen, for, som det blev sagt: »Hvis vi ikke udgiver bogen, bliver den ikke udgivet.«

Prisen for bladabonnement bliver uændret i 1990

Det fælles bladudvalg holdt møde i Nyborg den 8. september. Bladets regnskabsfører Poul Nielsen redegjorde for bladets økonomi i 1988. Det fremgik heraf, at året 1988 sluttede med et underskud på 21.750 kr. Det skyldtes de ret store numre, der var nødvendige, da meget relevant stof pressede sig på. Desuden, at regningerne fra bogtrykker og avispostkontor stiger til stadighed.

Det blev derfor foreslået at

forhøje prisen på abonnement, og der henvises til, at vi plejer at a-jourføre prisen på bladet med tre års mellemrum.

Imidlertid tillader bladets økonomi, at vi kører videre uden prisforhøjelse og med forventet underskud. Desuden blev der fra Kammeraternes Hjælpefonds side givet tilsagn om at træde til, hvis det skulle vise sig at være nødvendigt.

Ved mødet fortalte Fosmark om det daglige arbejde for at skabe bladet, men der udspandt sig ikke nogen drøftelse af redaktionens arbejde, da problemer, der opstår, løses ved samtaler med det samme.

Det fælles bladudvalg består af 6 medlemmer, hvoraf de tre er valgt af foreningerne, mens de andre tre er valgt af K.H. Fra foreningerne: Villy Mørk Jensen, Bernth Johannesson og Poul Nielsen. Fra K.H.: Hans Andersen, Johs. Fosmark og Johs. Rasmussen.

F-k

Jule- og nytårs-hilsener

I lighed med tidligere vil der også i år være mulighed for at sende personlige hilsener til familie, venner og bekendte. Hilsenerne får fælles tekst som overskrift, og man får sit navn under hilsenen (som visitkort) sammen med foreningshilsenerne.

Prisen for en sådan hilsen er stadig kr. 50,- og bedes bestilt ved indbetaling af beløbet til postgirokonto 6 45 30 58 (checks og postanvisninger er naturligvis også velkomne). Adressen er: Poul Nielsen, Bavnbjergspark 6, 3520 Farum.

Sproget i KZ-lejrene

Hvis nazismens koncentrationslejre havde fortsat, ville sammenstuvningen af mennesker fra mange nationer have frembragt et blandingsprog.

Det ville være ganske interessant at bringe en oversigt over, hvilke ord, der slog igennem. Vær derfor venlig at udvide denne liste. Send den venligst hertil ret snart. Vi kan så bringe den i vort blad. Den vil interessere mange. (Rettelser må gerne foretages.)

1. Ambulanz - transportabel klinik
2. Appel - Sammenkaldelse til dagsbefaling, egentlig soldater
3. Bibelforscher - Medlem af Jahovas Vidner
4. Blockältester - Blokældste, selv fange
5. com' si com' sa - fransk ord for at stjæle
6. Dosve-danje - Russisk ord for goddag
7. Gruppenführer - Gruppeløber i SS
8. Kalfaktor - Altmuligmand, selv fange
9. Kapo-Kameradschaftspolizei - Kammeratskabspoliti. Selv fange
10. Klauen - »Negle«, hugge
11. KPD-Kommunistische Partei Deutschlands - Tysklands kommunistiske parti
12. Lagerkommandant - Lejrkommandant. SS
13. Mischka - Madskål (russisk)
14. Oberscharführer - Overflokløber SS
15. Organisere - Skaffe sig noget
16. Revier - Sygeafdeling i KZ (nytysk ord)
17. Rottenführer - Delingsfører. SS
18. Scharführer - Flokløber. SS
19. Scheisserei - Kraftige idareer (Skide: Scheissen)
20. SPD - Socialdemokratische Partei Deutschlands - Tysk Socialdemokrati

Johs. Fosmark

»Frit Danmark«s trykkemaskine på museum i Århus

Besættelsesmuseet i Århus fik den 7. september foræret den primitive trykkemaskine, som under den tyske besættelse af landet blev brugt ved fremstillingen af bl.a. »Frit Danmark« - og som kostede ejeren livet i tysk fangenskab.

Viggo Emil Hansen, der var overassistent på stadsingeniørens kontor i Århus, havde anskaffet sig den såkaldte »fluesmækker« i forbindelse med sin omfattende produktion af sange og revytekster, men stillede prompte maskinen og sin egen arbejdskraft til rådighed for datidens omfattende illegale bladvirksomhed.

Han blev imidlertid angivet og arresteret først af dansk politi, siden af Gestapo og kom via Horserød og Frøslev til Neuengamme, hvor han omkom i 1944.

Hans søn, konsulent Leo Hansen, Thisted, der dengang var 14 år, overrakte trykkemaskinen til lederen af Besættelsesmuseet i den gamle århusianske politigård bag domkirken, Bent Krogh.

Stalin og Hitlers hemmelighed nu i sovjetavis

MOSKVA. Den sovjetiske ugeavis Argumenti gengav i weekenden som første ordlyden af en hemmelig aftale fra 1939 mellem Hitler og Stalin om deling af Polen og de bal-

tiske republikker. Teksten gengives, som den har foreligget på mikrofilm i det vesttyske udenrigsministerium.

Den hemmelige aftale gav Nazi-Tyskland en stor bid af Polen og resten til Sovjetunionen, som også fik fastslået, at de selvstændige baltiske republikker var sovjetisk interesseområde.

Polen blev delt mellem de to lande umiddelbart efter Tysklands overfald på Polen den 1. september 1939. Året efter indlemmede Sovjetunionen i overensstemmelse med den hemmelige aftale Estland, Letland og Litauen.

I mange år har Sovjetunionen benægtet, at der skulle have eksisteret en hemmelig aftale med Hitler. De seneste års åbenhed i Sovjetunionen har ført til en gradvis erkendelse af, at der har eksisteret en aftale mellem Hitler og Stalin.

talte lejr, hvor der havde boet mænd og kvinder. Vi talte med ejeren, der oplyste, at hans far umiddelbart efter krigen havde erhvervet området, hvorpå der lå 5 barakker. Den resterende barak er fredet. I alt fald må dens ydre skal ikke ændres, og rummede i den er udlejet til forskellige formål.

Vi var enige om, at denne lejr ikke havde vor interesse.

På vejen derfra passerede vi poliklinikken, der er opført på grunden, hvor våbenfabrikken lå. Vi kunne selvsagt ikke genkende stedet, og vi kørte videre op gennem byen, forbi jernbanestationen, og umiddelbart efter gjorde vi et ophold. Under dette kom forskellige personer hen og talte med os, og jeg selv talte med en mand, der oplyste mig om, at våbenfabrikken skulle være blevet bombet to gange under krigens afslutning. Denne mand var dog ikke gammel nok til at have kunnet opleve dette selv, så der må være nogen, der har fortalt ham det. Dæmningen, vi lavede med stiksporet, fandtes ikke mere.

Vi kørte videre til brunkulsforretningen. På dens område lå store lagre af brunkul og meget andet, men umiddelbart til højre for indkørslen lå en barak, som vi med lidt god vilje kunne betegne som lejrens køkkenbarak, og vi var nu temmelig sikre på, at vi havde fundet stedet, hvor kvindelejren, vi boede i i tre uger i november 1944, havde ligget.

Dette fandt vi bekræftet af, at afstanden til arbejdsstedet også passede både på rute og vejlængde.

Vi, der havde arbejdet i Taucha, vendte herefter tilbage til Leipzig, i forvisning om, at vi nu havde fundet steder/stederne fra 1944.

Georg Andersen

KAMMERATERNE FORTÆLLER

På opdagelse i Taucha-området

Under Buchenwaldklubens busrejse til Leipzig med besøg i Buchenwald m.v. i dagene 18.-23. juni d.å., hvor vi havde lidt mere tid til rådighed end ved tidligere rejser, var vi en del deltagere, der besluttede, at nu ville vi ud til Taucha og se at finde ud af, hvor vi boede, og hvor vi arbejdede i november måned 1944, da vi var udkommanderet fra Buchenwald til et stykke jernbanearbejde i Taucha.

Vi blev dengang sendt 500 mand af sted. Vi boede i en kvindelejr nær ved Taucha, og vores arbejde bestod i at anlægge en jernbandedæmning med spor ind til en våbenfabrik i nærheden, og vores ophold varede i ca. 3 uger. Vi arbejdede i 2 hold à 12 timer, altså døgndrift, og ved ugeskift havde vi 18 timers arbejde for at få ændret nathold til daghold.

Ca. halvdelen af rejseholdet var interesseret i at kom-

me med til Taucha. Vi havde på tidligere rejser forsøgt at finde ud af noget, men det var ikke lykkedes, og forventningerne til, hvad vi kunne finde, var ikke særligt store, da alt jo sikkert var forandret i løbet af de 45 år, der var gået.

Vi aftalte, at skulle vi spørge lokale beboere, skulle det være lidt ældre mennesket, idet yngre sikkert ikke kunne give os oplysninger.

På gaden traf vi 2 ældre kvinder, der beredvilligt svarede på vore spørgsmål, og i løbet af kort tid kom yderligere en kvinde og en mand til, og da vi forlod dem, vidste vi en masse, der havde interesse. Umiddelbart ud for, hvor vi talte med kvinderne, havde der ligget en lille kz-lejr. Ca. 500 meter derfra havde der ligget en endnu større lejr, og her lå endnu en af barakkerne, men i denne lejr havde der været både mænd og kvinder. Det kunne måske

godt være her, vi havde boet, idet der jo da i de 3 uger, vi var der, var mennesker af begge køn.

Videre kunne de fortælle, at der var en større lejr i den nordlige kant af byen, hvor der nu er en stor brunkulsforretning.

Våbenfabrikken, hvortil vi lavede stikspor, eksisterer ikke mere, og på stedet er opført en poliklinik.

Med alle disse oplysninger forlod vi de 4 ældre mennesker. Ca. 500 meter nede ad vejen fandt vi den sidste barak, der var tilbage af den om-

FORENINGERNE

Tanker omkring mærkedage

Den kommende tid rummer mange mærkedage, som vil blive fejret/mindet på forskellig vis.

Et eksempel er 9. april næste år, 50 året for den dag, som ikke akkurat mindes med stolthed.

Samtidigt oplever vi ifølge naturens orden et stort frafald i vore foreninger, og det er ofte ikke nogen nem sag at få andre til at gå aktivt ind i arbejdet. På den måde kommer »Tordenskjolds soldater« til at optræde, for nu at bruge et folkeligt udtryk. Det skal dog ikke underkendes, at mange af disse »Tordenskjolds soldater« udfører et stort arbejde med medlemskontakt o.s.v. Hos de fleste findes der reoler fulde af papirer og breve fra kammerater, der har hjælp behov.

Naturligt nok dukker af og til spørgsmålet op, om man ikke burde slutte alle disse foreninger sammen.

Men man må ikke glemme, at nok led vi samme skæbne under krigen: Søfolk, modstandsfolk, gestapofanger m.fl., men vor sociale baggrund var ofte forskellig, den politiske ligeså. Desuden er det fortsat sådan, at det for een, der dengang var ufaglært eller lærling, er uhyre svært at få det høje beregningsgrundlag. Det er for os en urimelighed, der er med til at uddybe forskellene.

Derfor er det nok rigtigst at lade det altsammen fortsætte nogle år endnu, så længe Frihedsfonden består, og så længe der fortsat verserer sager i Sikringsstyrelsen.

Tilsvarende problemer møder vi på Bernadottegården, hvor vore kammerater kommer i klemme, fordi kommuner i den almindelige spareiver ikke mener at kunne yde kautionsforholdet. Derved bliver vore kammerater i mindretal, og det er ikke altid let for de andre beboere at forstå følgerne af KZ-syndromet.

Til gengæld oplever vi det lyspunkt, at der vokser en ungdom frem, der gennem oplysning og selvstudier har indset, at det hører med til at være dansk, at man ikke glemmer tiden 1940-45 og lærer deraf.

Med den udvikling, der er i gang mellem stormagterne, er det givet, at unge fra Øst og Vest vil søge at tale sammen, og formentlig bedre end tidligere modstandsfolk, der inderst inde har nogle barrierer.

Således er der håb om, at vor indsats dengang ikke vil blive puttet i en skrivebordskuffe, men vil blive brugt af ungdommen, som eksempel på at skal man bekæmpe uretfærdighed, gælder det om at stå sammen, uanset social status.

Lad os derfor fejre de kommende mærkedage i god ro og orden, uden at fremhæve den ene gruppe frem for den anden, men i mindet om de kammerater, der ikke kom med hjem, og de søfolk, der i allieret tjeneste, langt fra Danmark, gav deres liv, længe før det blev aktuelt for mange andre danske at gå til modstand.

Ikke mindst tænker vi på dem, der blev henrettet, enten det skete i København eller rundt i landet.

Derfor bør nok »Tordenskjolds soldater« fortsætte nogle år endnu.

VMJ

Mødet i august

Fangesammenslutningen afholdt bestyrelsesmøde den 16. august 1989 i Frihedsfondens lokaler. Dagsorden var den sædvanlige.

Formanden Villy Mørk Jensen bød de fremmødte velkommen.

Derefter oplæste sekretæren, Solveig Skjøtt, protokollen fra det sidste møde. Den blev godkendt.

Formanden udtalte, at han havde glædelige nyheder fra Hamborg, idet det meddeltes, at man flytter fængslet i Neuenengamme i tiden op til 1995, således at der derefter fås rådighed over appelplassen m.v. Fra tysk og fransk side planlægges en mindehøjtidelighed næste år, hvor det er 45-året for »Kap Arcona«-katastrofen.

Lovudvalgets formand, Hans Andersen, havde barslet med et udkast til »Pigtråd-Gestapofangen«.

ANGÅENDE 9. APRIL 1990 havde der været møde hos statsministeriet, hvor det

nedsatte udvalg skal forberede en værdig markering af 50-året for Danmarks besættelse. Statsministeren og regeringens holdning er, at der stiles efter en relativ stilfærdig markering, men at man foruden at mindes de faldne, skal benytte anledningen til en sikkerheds- og forsvarspolitisk argumentation.

Der er ingen planer om en regeringsmarkering. Kirkeministeriet tager dog snarest kontakt til Københavns Domkirke med henblik på en officiel mindehøjtidelighed. Endvidere opfordres præster og menighedsråd over hele landet til at afholde lokale mindegudstjenester. Ministeriet varetager arrangementet i Mindelunden i Ryvangen. Den bliver relativt mindre end ved andre begivenheder.

Der lægges en del vægt på arrangementet i Sønderjylland. Besættelsens veteraner søges inddraget i planlægningen. På Sammenslutningens vegne deltog formanden, som yderligere oplyste, at ansøgningen om hædersgavens eventuelle forhøjelse og bevarelse uændret efter folkepensionsalderen ligger til afgørelse i finansministeriet.

Næste møde i statsministeriet bliver den 4. september.

Bernadottegården i Roskilde

Formanden og næstformanden, Helge Kierulff, havde været til møde med borgmesteren i Roskilde angående Bernadottegården, idet der stadigvæk verserer artikler og breve i bladet derfra. Man blev enige om, at alt nu skulle gå stille og roligt til 1. januar 1990, hvor der kommer ny kommunalbestyrelse, og hvor der også skal vælges bestyrelsesrepræsentanter fra vor side.

I Hadsund har man antaget en ny forstander, Else Secher, idet den nuværende holder op.

Dachau-klubben, Stutthofforeningen samt Sachsenhausenforeningen har hver en film som de ved lejlighed vil vise. Det blev endvidere oplyst, at enker efter kammerater, der får erstatning efter paragraf 1, ikke får enkepension eller begravelseshjælp.

Rekreatjonsfonden

Sammenslutningens kasserer, Bernth Johannesson, redegjorde for Rekreatjonsfondens bevillinger i 1988. Tilskuddene havde udgjort kr. 45.000 - og fonden havde modtaget kr. 55.000 fra tipsmidlerne.

Derefter redegjorde Bernadottegårdens bestyrelsesformand, Jacob Jensen, for resultatet af den konsulentundersøgelse på Bernadottegården, som Roskilde kommune havde ønsket. Der var ikke kommet meget ud af den, men den havde resulteret i, at der skulle skæres 6 stillinger af personalet. Det skal ske ved naturlig afgang.

Man havde også fundet ud af, at der var en fuldtidsbeskæftiget for meget i administrationen.

Den nye forstander var blevet godt modtaget og var hurtigt kommet ind i det hele. Desuden var kommunen gået med til budgettet for 1990. Bernadottegården i Roskilde har fået 2 nye biler, som man forventer bliver typegodkendt.

Derefter redegjorde de forskellige foreninger for deres dels afholdte og dels kommende arrangementer.

Næste møde blev berammet til den 5. oktober 1989.

S. Skjøtt
Sekretær

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Feriehjemmet på Kegnæs

Ansøgninger vedrørende ophold en uge på Kegnæs i 1990 kan nu rekvireres hos Preben Feddersen, Caroline-Amalievej 11, 5874 Hesselager (tlf. 09-24 14 77). Porto kr. 3,20 vedlægges.

Opmærksomheden henledes på, at man ikke kan forvente at få plads på feriehome hvert år, da ansøgetallet er meget stort.

Ansøgere med skolesøgende børn eller børnebørn har fortrinnsret i skoleferierne.

Ansøgere må være omfattet af lov om erstatning til besættelsestidens ofre samt være registreret i Frihedsfonten/Sikringsstyrelsen.

Huset kan benyttes hele året. Der er 7 sengepladser og mulighed for ekstra opredning, man skal kun medbringe lagner, dynebetræk, pudevær, håndklæder og viskestykker. Alt andet udstyr er til stede.

Skiftedag er hele året MANDAG. Indflytningen må tidligst ske kl. 15, og udflytningen næste mandag skal være sket inden kl. 12 (de tre timer er nødvendige for den tilsynsførende, derfor skal huset være tomt fra kl. 12 til 15 mandag).

Huset skal være rengjort inden afrejsen.

Nøglen til huset tilsendes senest en uge før indflytningsdagen.

Ansøgningsskemaerne skal være returneret til Preben Feddersne inden 15. januar 1990.

En opfordring fra KH!

Der er fortsat stor søgning fra skoler og foreninger efter personer, der er villige til at fortælle om deres deltagelse i aktivt modstandsarbejde, om fangenskab i danske lejre/fængsler eller tyske tugthuse/KZ-lejre. Ligeledes om deltagelse i allieret tjeneste som sømand, soldat eller flyver.

KH tilbyder at formidle kontakten mellem skoler/foreninger og en fortæller.

Vi beder derfor interesserede om at sende navn, adresse og telefonnummer, samt angivelse af hvilke emner, man vil kunne fortælle om, til P. Feddersen, Caroline-Amalievej 11, 5874 Hesselager.

Under forudsætning af, at der ikke udbetales honorar eller rejsegodtgørelse, vil KH dække pågældendes rejseudgifter samt eventuelt hotelophold.

ERHVERVS-HÆMMEDE

Aalborg: Generalforsamling

afholdes den 26. oktober 1989 kl. 14.30 i Centret.

Dagsorden

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning, herunder beretninger fra udvalgene
3. Regnskabet
4. Indkomne forslag
5. Fastsættelse af kontingent
6. Valg af 6 bestyrelsesmedlemmer. Følgende bestyrelsesmedlemmer er på valg: Børge Jensen, Elly Mathiasen, Erik Gerlach, Torben Ømark og Aage Nielsen. Alle er villige til genvalg. Der er ligeledes valg af 2 suppleanter.
7. Valg af revisor
8. Eventuelt

Forslag til behandling skal være bestyrelsen i hænde senest den 16. oktober 1989.

Sjællandsafdelingen »Skovtur« til Weissenhäusser Strand

Ved solopgang den 12. september startede en bus fra København. Med et deltagerantal på 68 personer drog Sjællandsafdelingen af sted til et 4 dages ophold på feriecentret ved Weissenhäusser Strand.

Formålet var det enkle, at nyde det kammeratlige samvær, og formanden Jens Thomsen havde som rejseleder draget omsorg for, at turen blev økonomisk overkommelig for alle.

Deltagerne fandt hurtigt sammen og hyggede sig med spontant arrangerede fællesmåltider og udflugtsture til Oldenburg og Kiel. Alt var dejlig tvangsfrit, og snakken gik naturligvis om gamle min-

Vi gav hinanden det løfte,
at mindes og ære dem,
der døde for det, vi ville
og ikke kom med os hjem.

Vi lovede, at vi ville række
deres kære en hjælpende hånd,
og derfor dannet' vi dengang
Kammeraternes Hjælpefond.

LØVENS KEMISKE FABRIK

der, men var først og fremmest præget af humør og gemtylighed. Det var samværet, det gjaldt.

Opholdet sluttede med et fællesarrangement i hotellets sal, og den 15. september var alle vel hjemme igen med gode minder i bagagen.

S. Ytzen

Repræsentantskabsmøde

Det årlige repræsentantskabsmøde for Landsforeningen holdes lørdag den 4. november kl. 15.00 på Molsgården i Vistoft ved Knebel.

Alle medlemmer af foreningen under Landsforeningen har adgang, men kun de valgte repræsentanter har stemmeret.

Generalforsamling

Hermed indkaldes til ordinær generalforsamling mandag den 6. november 1989 kl. 19.30 i Parolesalen, Nyrupsgade 22, København V.

Dagsorden: 1. Valg af dirigent. 2. Protokol fra sidste generalforsamling. 3. Formandens beretning. 4. Foreningens årsregnskab ved kassereren. 5. Indkomne forslag. 6a. Valg af bestyrelsesmedlemmer. 6b. Valg af bestyrelsessuppleant. 7a. Valg af revisorer. 7b. Valg af revisorsuppleant. 8. Eventuelt.

Forslag, der ønskes behandlet på mødet, skal være formanden Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse, i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

Som afslutning på generalforsamlingen, kammeratligt samvær over en bid mad.

Tag dig selv i nakken og kom!

Med venlig hilsen på bestyrelsens vegne
Solveig Skjøtt

Miniferie

I dagene 29. til 31. oktober foretager vor forening en busstur til den hyggelige tyske feriebyst Heiligenhafen, der ligger i en smuk gammel havne- og fiskerby ved Østersøen. Det er en hyggelig by med gamle bindingsværkshuse, livlige Bierstuben, restauranter og cafeer. Byen rummer også et livligt forretningskvarter, hvor det er morsomt at shoppe. Vi bor i den smukke feriepark i komfortable lejligheder med plads til 2 personer i hver.

Afgang søndag den 29. oktober kl. 7.00 præcis fra Ingerslevsgade (v/Tietgens Broen) hvorfra vi med en moderne Viking Turistbus bliver transporteret til Gedser.

Ankomst til bestemmelsesstedet kl. ca. 15.

Næste dag mandag sørger du selv for morgenmaden. Om aftenen mødes vi igen til middag med to retter, og vi hygger os i kammeratligt samvær.

Tirsdag den 31. hjemrejse med ankomst til Ingerslevsgade kl. ca. 24.

Prisen er kun kr. 525,- pr. person for tre dages afslappet miniferie. Inkluderet i prisen er foruden rejsen 2 overnatninger, frokost, middag samt eftermiddagskaffe om søndagen, middag om mandagen og tirsdagen.

Tilmelding bedes afgivet senest den 18. oktober til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. Eller ved at ringe om formiddagen på tlf. 42-48 56 74.

BESTYRELSEN

Neuengamme-foreningens årlige besøg i Meppen

Det var en munter og velopløst flok, som mødtes i den tidlige og lidt kølige morgenstund ved Sjelør Station fredag den 1.9.89 for at deltage i Neuengamme-foreningens årlige pilgrimstur til Meppen. For undertegnede, der deltog for første gang, var det selvfølgelig ikke uden spænding og nysgerrighed. I skrivende stund er det erindringsbille-

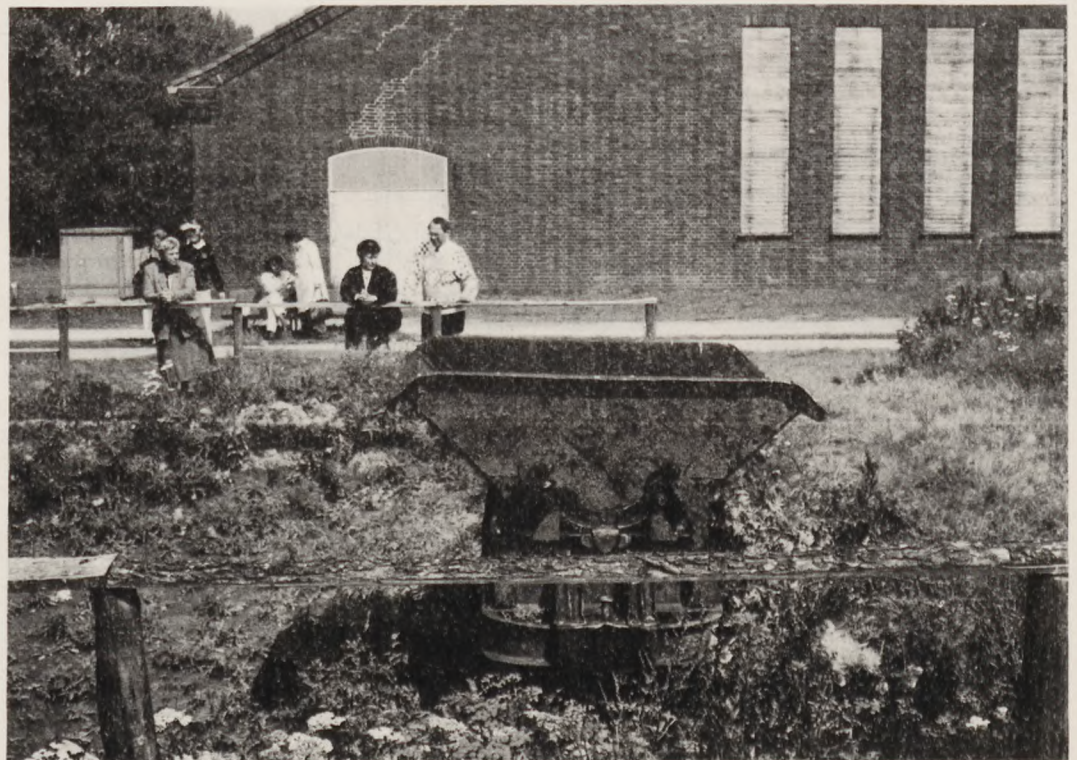
de, som står tydeligst for mig ubetinget den oprigtige og varme stemning, som kendetegnede hele turen.

Svensk deltagelse

Med på turen i år var også 4 svenske Røde Kors-chauffører, som foruden godt humør og svensk humor bidrog med deres personlige erindringer og oplevelser i forbindelse

med hjemtransporten af fangerne fra Neuengamme i 1945. Meget fint også at få denne vinkel på begivenhederne med.

Grundet en maskinskade på Gedser-Travemünde-ruten tog vi turen over Rødby-Puttgarden, hvilket gav mulighed for en ordentlig rundtur på Fehmern, hvor vores chauffør Leif rigtig kunne vi-

Her ses Klinkerwerke, altså teglværket i Neuengamme. I forgrunden en original tipvogn. (Foto: Svend Åge Lauritzen)

se sin behændighed med bus-
sen på de smalle markveje.
Iøvrigt al mulig tak til Leif
for god og sikker kørsel både ud
og hjem. Vi ankom til Hotel
Pöker i Meppen ud på aften-
en, hvor vi, efter en hjertelig
velkomst fra husets frue, blev
indkvarteret på bedste vis.

Lørdagen var åben og stod
til fri disposition, og selvom
vejrguderne ikke viste sig fra
deres bedste og specielt ikke
tørreste side, blev det allige-
vel en fin dag. Efter et over-
dådigt morgenmåltid kørte vi,
en del af gruppen, en tur med
bussen gennem Meppen by,
ud mod den gamle Versen-
lejr, hvor Neuengamme-fore-
ningen bød på et krus formid-
dagsøl, som vi nød på kroen
ved det gamle opsamlingssted
for lejrens arbejds-kolonner.

Planerne for Frøslev-lejrens fremtid

Om aftenen dannede Hotel
Pöker rammen om den fælles
middag, hvor bl.a. den nye di-
rektør for Frøslevlejrens Mu-
seum, Henrik Skov Kristen-
sen, holdt tale og fortalte om
sine fremtidige planer med
museet, som bl.a. peger i ret-
ning af at føre flere af lejrens
bygninger tilbage til den op-
rindelige stand. Derudover
planlægges det at opprioritere
informations- og oplys-
ningsarbejdet i forbindelse
med museets udstillinger
samt at bruge flere foredrags-
holdere med førstehånd-
skendskab til lejrens historie
og dens anvendelse under be-
sættelsen. En væsentlig og
flot bestræbelse - held og lyk-
ke og gode forventninger til
det!

Også de svenske Røde
Kors-chauffører fortalte om
deres arbejde i Sverige med at
udbrede kendskabet, specielt
blandt børn og unge, til 2.

Verdenskrigs historie og sær-
ligt til redningsaktionen for
de danske og norske kz-lejr-
fanger med De hvide Busser,
hvoraf nogle nu fungerer som
rullende museer i Sverige.
Også et vægtigt og prisvær-
digt arbejde!

Selvfølge blev også sang-
musklerne flittigt rørt i løbet
af aftenen mellem taler, vin
og gastronomi - akkompagne-
ret af Gerners sikre hånd på
harmonikaen (det var aldrig
blevet det samme uden).

Søndag havde vejrguderne
overgivet sig, og himlen var
høj og flot med enkelte spred-
te skyer; og faktisk holdt vej-
ret sig - til vores store glæde -
resten af turen. Dagens pro-
gram omfattede besøg ved
mindegravpladserne i 2 af
Neuengammes satellit-lejre,
Dalum og Versen samt Ester-
wegen, som dengang hoved-
sageligt var en lejr for tyske
modstandsfolk.

I Dalum nedlagde Svend
Aage Lauritzen foreningens
krans, og Jacob Jensen holdt
talen. Han understregede vig-
tigheden af at afsløre og be-
kæmpe fascismen, hvorend
den stikker hovedet frem, det
være som ny-nazisme, racis-
me eller lignende tiltag.

I Versen nedlagdes en
krans ved Danmarks-stenen
af Gerner Hansen og ved ho-
vedmonumentet af Henning
Jensen. Her holdt Jens »Svi-
gerfar« Sørensen talen med
en opfordring om at vise re-
spekt for de mange, som gav
deres liv i kampen mod fascis-
men ved konsekvent at fort-
sætte denne kamp, så de
enorme menneskelige ofre ik-
ke har været forgæves.

Gå ikke på kompromis

I Esterwegen nedlagde
Sven Henrik Nilsson, som re-
præsentant for de svenske

Røde Kors-chauffører, fore-
ningens krans ved Ossietz-
sky-stenen, hvor Niels Gra-
vengård talte om den afgø-
rende betydning, kampen for
freden har, også i vor samtid.
Og om hævdelsen af det men-
neskelige, ved ikke at gå på
kompromis med sin overbe-
visning, selv når undertryk-
kerne både truer med og an-
vender terror eller lokker
med undfrielse fra den.

Ved hovedmonumentet
talte Niels Otto Køster om
lejrens historie tilbage fra tre-
diverne, hvor den blev taget i
brug mod den del af den tyske
befolkning, som aktivt forsøg-
te at bekæmpe Hitlers nazis-
me. Her nedlagde underteg-
nede foreningens krans.

Mandag morgen sagde vi
farvel til Meppen for denne
gang og kørte mod Neuen-
gamme, hvortil vi ankom i lø-
bet af formiddagen. Her blev
vi mødt bl.a. af den danske
generalkonsul Mørch, som
gør et stort arbejde i forbin-
delse med etableringen af
Neuengamme-lejren som mu-
seumsområde.

Ved krematorie-pladsen
nedlagde Bent Mouritzen
foreningens krans i stilhed.
Og da Jørgen Jønsson nedlag-
de kransen ved Danmarks-
stenen foregik det også i stil-
hed. Niels Gravengård ned-

lagde her også en krans på
vegne af Syd-Østjysk afdeling.

Det var så meningen, at vi
skulle have set Dokumen-
ten-Haus, men det viste sig
desværre at være umuligt
grundet en zigeuner-besæt-
telse. Det lykkedes aldrig un-
dertegnede at finde ud af mo-
tivet for og formålet med den-
ne besættelse - men det har så
sikkert været der!

Besøg i Klinkerværk

I stedet fik vi mulighed for
et kik indenfor i det gamle
Klinkerværk - en imponeren-
de bygning, og en værdig ram-
me om de i fremtiden tiltæn-
te udstillinger om modstands-
kampen i de lande, som lej-
rens fanger kom fra. Men at
denne plan ikke er problem-
løs vil jeg vende tilbage til ved
at citere fra dne tale, som
Hans Bøjlund holdt ved ho-
vedmonumentet, hvor Jacob
Jensen nedlagde Neuengam-
me-foreningens krans og Bir-
git Lærche nedlagde en krans
fra Frihedsfonden.

Hans Bøjlund sagde i sin
tale bl.a.: »Jeg har på det se-
neste - via tv og radio - set og
hørt, at senatet i Hamborg
har besluttet, at Neuengam-
melejren fremover skal være
et museumsområde. En be-
slutning, som alle må være
taknemlige for. Men jeg har

A·P·MØLLER

På de syv have -
under den syttakkede
stjerne

Eigil H. Larsens Eftf.

v/ P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v/ Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telf. 01 11 07 87

også hørt, at Klinkerværket skal være rammen om permanente udstillinger fra de lande, der har leveret fanger hertil. Fra Danmark skulle en sådan udstilling omfatte en enkelt navngiven gruppe. Det er en beslutning, jeg absolut ingen forståelse har for. Foran tårnet i Frøslev-lejren er der rejst en mindesten af tidligere fanger. På stenen står: De førtes bort under tvang fra Frøslev-lejren 1940-45. Gav deres liv for Danmark.

Skal disse ord have nogen mening, må man ikke ved en sådan udstilling fremhæve en enkelt gruppe. I denne lejr var vi alle lige, og ingen af fangerne var kommet hertil af egen fri vilje. En dansk udstilling må omfatte alle de deporterede på godt og ondt. Dette er min personlige mening - og behøver ikke nødvendigvis at være Neuengamfeforeningens officielle

holdning - jeg håber den bliver det.«

Hans Bøjlund sluttede af med at rette en appel til de bestemmende myndigheder om at ændre planerne for den kommende udstilling.

Efter en herlig frokost ved Elbens bred, som Neuengamfeforeningen meget generøst bød på, fortsatte vi turen hjemad mod Danmark.

Til slut vil jeg rette en varm tanke til alle I, som sammen gjorde denne tur til en meget dejlig og menneskelig oplevelse, som også har givet forøget styrke til fortsættelsen af kampen mod uretten og foragten for det menneskelige liv. Og sidst, men så sandelig ikke mindst, skal Hans, Helge og Søs have en speciel tak for en meget fint arrangeret tur, som jeg håber at få mulighed for at deltage i mange gange fremover. *Anne Jønsson*

(Datter af Jørgen Jønsson)

dør kom, da Danmark i 1967 oprettede en ambassade i Canberra i Australien.

Robert Gabriel

Fabrikant Robert Gabriel, Treldenæs ved Fredericia, 82 år.

Han var født i Odense, blev selvstændig i Fredericia under krigen, men flygtede som modstandsmand til Sverige. Efter krigen udbyggede Robert Gabriel sit grossist-firma, som leverede stoffer til møbelindustrien.

Svend Lindhardt

Billedhuggeren Svend Lindhardt blev 91 år.

Han blev kendt som de store monumenters og mindesmærkes mand i Danmark.

På Langelinie ligger monumentet for faldne i dansk allieret tjeneste 1940-45. Det er statuen af en soldat i allieret uniform med den karakteristiske flade engelske stålhjelm på hovedet og et gevær i hånden.

På soklen læser man: »Vore faldne i dansk og allieret krigstjeneste 1940-45, rejst af det danske folk«. Mindesmærket blev afsløret på 15 års

Edele Krukow

Tidligere medlem af folketinget, rektor Edele Krukow, blev 73 år. Hun var rektor for Sortedam Gymnasium i København i årene 1960-79.

I to perioder var hun medlem af den danske FN-delegation og sad i andre perioder i Europarådet og i EF-parlamentet.

Hun udgav hos Gyldendal i 1959 sammen med Jørgen H. Barfod bogen »Kilder og tekster til Danmark under 2. verdenskrig I-II«.

F-k

dagen for Danmarks befrielse, 5. maj 1960.

Statuen af soldaten med let bøjet hoved står umiddelbart ud for Kastellet's Kongeport, som tyskerne sprængte 9. april 1940, hvorefter de tog de

Billedhuggeren Svend Lindhardt (7/4 1898-3/9 1989)

MINDEORD

Emil Blytgen-Petersen

Fhv. ambassadør i Australien, Emil Blytgen-Petersen, blev 84 år.

Emil Blytgen-Petersen var under Den anden Verdenskrig en af de kendte stemmer i radioudsendelserne på dansk fra London.

Efter sine statsvidenskabelige studier blev Blytgen-Petersen først medarbejder ved

Kristeligt Dagblad og dernæst ved Finanstidende.

I 1932 fik han ansættelse som journalist ved Nationaltidende, og for dette blad blev han tre år senere korrespondent i London og sad i denne stilling, da tyskerne den 9. april 1940 besatte Danmark.

Blytgen-Petersen blev kommentator ved BBC's danske udsendelser.

I London var han også medlem af Det danske Råd og dettes forretningsudvalg samt leder af rådets informationskontor. Desuden redigerede han det danske blad i London, »Frit Danmark«.

I 1944-45 var han en tid ved fronten som allieret krigskorrespondent. Den tid har han skildret i bogen »Dansk Krigskorrespondent«.

Efter krigen udnævnte udenrigsminister Christmas Møller ham til chef for Udenrigsministeriets pressebureau, hvorefter han i 1950 blev presseattaché ved ambassaden i Oslo. I 1955 blev han presseattaché i Stockholm, hvor han senere fik titel af gesandt.

Udnævnelsen til ambassa-

Emil Blytgen Petersen

Svend Lindhardt-monumentet i Normandiet.

Den danske tekst lyder: »Til minde om 800 danske søfolks deltagelse i invasionen juni 1944«. Indviet 5/6 1984

danske militære ledere, der havde bopæl i den gamle fæstning, bogstavelig talt på sengen. Københavnervittigheden ymtede efter statuens afsløring noget om, at den vel er anbragt her for at skræmme eventuelle nye angribere fra at gøre som tyskerne i 1940.

I 1984 markerede vi 40-året for invasionen i Normandiet, og vi satte et varigt minde om de 800 danske søfolk, der deltog. Indvielsen skete den 5. juni 1984, og Svend Lindhardt havde fuldført endnu et væsentligt kunstværk.

F-k

Sven Ludvigsen

Redaktør, cand.jur. Sven Ludvigsen blev 82 år.

Efter journalistisk uddannelse i Danmark og USA virkede Sven Ludvigsen som korrespondent i Helsingfors. Han blev politisk medarbejder ved Nationaltidende, idet han samtidig studerede jura og tog sin embedseksamen i 1940.

Under besættelsen var Sven Ludvigsen redaktør af det illegale blad Frit Nyt fra 1943-45. Efter krigen kom han til Ekstra Bladet, var rigsdagskronikør i Danmarks Radio og siden - fra 1950 til 1964 - leder af radioens populære Aktuelt Kvarter.

Frem til 1976 var han chef for udlandssekretariatet.

Forfatteren redaktør, cand.jur. Sven Ludvigsen

Sven Ludvigsen skrev flere bøger, bl.a. »Krigens historie i en nøddeskal«. Første del kom kort før kapitulationen og blev revet væk. Så gjorde han bogen færdig og udsendte den på sit blads forlag. Som illustrationer brugte han »spisesedlerne« fra Nationaltidende. De afspejlede krigens gang.

F-k

Svend A. Schippers

Kørelærer Svend A. Schippers, København, blev 70 år.

Svend Schippers blev i 1940 medlem af Danmarks Kommunistiske Parti (DKP) og deltog aktivt i modstandsbevægelsen.

Han var bl.a. leder af AM-PA-gruppen, men blev senere overflyttet til ledelseskollektivet i BOPA, da arrestationer nødvendiggjorde omrokering blandt sabotagegrupperne.

Schippers var leder af BOPA indtil befrielsen og blev på DKP's kongres i 1946 indvalgt i partiets kontrolkommission.

Han var tilknyttet modstandsbevægelsens militære ledelse i København og var blandt de modstandsfolk, der blev uddannet til at indgå i hæren og flåden.

Schippers avancerede til major, men da han fandt, at vilkårene for officerer af hans støbning blev mere og mere trætte, forlod han hæren for at blive kørelærer og senere formand for sine kolleger på Amager.

Kristian Andersen

Vor kære ven, en af dem der har været medlem af foreningen længst, Kristian Andersen, Herman Bangsvej 4, 9200 Aalborg SV er den 27. juni pludselig afgået ved døden.

Kristian levede et stille liv og havde de senere år haft en del besvær med helbredet. Kristian sejlede i krigsårene som maskinist under allieret flag mest i amerikanske skibe.

Jens Peder Nielsen

Samme dag, den 27. juni, fik vi endnu et trist budskab, og det var endnu en af de gamle krigssejlere, som havde forladt os. Jens Peder Nielsen, Vester Fjordvej 54, 9000 Aalborg, havde et stykke tid skrantet med helbredet. Han flyttede ud i sit sommerhus for at få det lidt bedre i den friske luft. Den 26. gik han som sædvanlig i seng om aftenen, men vågnede ikke mere. Han blev 69 år.

Jens Peder sejlede under krigen som fyrbøder med udgangspunkt i Newcastle. Efter krigen har han i mange år været ansat som kedelpasser på Nordkraft i Aalborg.

Egon Rimmer

Den 26. august afgik Egon Rimmer, Margrethevej 16, Hirtshals, pludselig ved døden 66 år gammel.

Egon havde været fisker hele sit liv, indtil sygdom for nogle år siden ramte ham. Helbredsmæssigt har de senere år været meget svære. Egon deltog under krigen i flygtningetransporten til Sverige.

Børge Jensen
Aalborg

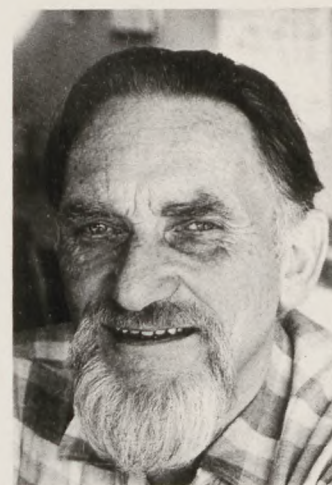
BØGER

Villy Karlsson: Sammen-sværgelsen

Omslag Carlo Pedersen, Tidens Forlag
277 sider. Kr. 225,00

Villy Karlssons bog har undertitlen »En roman om kupmagere«. Det er en nøgtern beretning om en tid, der er ganske ukendt for ungdommen.

Romanen foregår blandt arbejdere, der har gjort en indsats i modstandskampen, nogle med tab af deres kære. Andre har deltaget mere skjult i bevægelsen. Desuden møder vi de overløbere, der også fandtes i det miljø.

Forfatteren Villy Karlsson

Der berettes om børnenes besværligheder, fordi skolerne først er besat af tyske tropper og senere af flygtninge. Men også om piger, der først indlod sig med tyskere og nu blev »kanalpiger« (omgikkes englændere).

Man hører om den jævne borgers tro på et opgør med samarbejdspolitikere, og om hvordan det ikke lykkes for Frihedsbevægelsens folk i regeringens at holde samarbejdsfolkene ude af systemet.

Til stor skuffelse for de familier, der evner at holde sammen i troen på et opgør efter krigen.

Virkeligheden var bl.a., at Hipofolk blev arresteret og atter løsladt. Det går så vidt, at en modstandsmand, vendt hjem fra Sverige tager retten i egen hånd og likviderer een af dem, der var skyld i, at hans kammerater døde i Ryvangen.

Omtalt bliver også de politikere, der gennem mellemmand forhandlede med tyskerne, og de arbejdere, der blev excluderet af Socialdemokratiet for samarbejde med DKP.

Læren af bogen er, at mange modstandsfolk stadig føler, at de troede alt for meget på politikere. Mange vil nikke genkendende til mange passager, og tanken om, at det snart var på tide, at der blev åbnet for mange arkiver, er nærliggende.

Til belysning af, om det var frihedskæmpere, der vandt krigen, eller det var samarbejdsfolkene, der trak det store læs for at befri Danmark.

VMJ

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 5. Oktober 1989

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 97 97 12 71.
Skr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 45 56 74.
Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2th., 1806 Frederiksberg C, 31 31 86 86.
Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, Erik Jensen, Birgit Lærche, Lilian Olsen og Jacob Jensen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Søssevej 19, 4894 Øster Ulslev 53 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.
Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 66 12 71 99.
Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Brønshøjvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. 86 33 60 61.
Kass./skr.: Arnold Sejersén, Jægergårds-gade 138, 2., 8000 Århus C. 86 13 07 65.
Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 98 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.
Kas.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. tlf. 42 87 09 58.
Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 97 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Kst. fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Al-lé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.
Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Ved Bellahøj 6,6, 2700 Brønshøj. 31 60 23 33.
Socialsekr.: Kaj Wadsbach Pedersen, Træf-fes på kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Virum. 42 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Tirsdag og torsdag 9-13.

Esbjerg afd.: Fmd.: Viggo Hansen, Palna-tokes Alle 19, 6700 Esbjerg. 75 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Es-bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 30,1 tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 75 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 75 53 18 84.

Odense afd.: Det sociale udvalg v/ Aksel Søndergård, Øksnebjerg 50, 5230 Odense M, tlf. 66 11 82 15.

Fmd.: E. Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 66 14 27 16. Sommer: Røllike-vej 21, 5300 Kerteminde, tlf. 65 32 45 51.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 66 14 27 16.

Sydfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskov-venget 7 B, postbox 251, 5700 Svendborg. 62 22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700 Svendborg. 62 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn-ten 3, Ganløse Bund, 3660 Stenløse 42 18 30 46.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskinds-gade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000 Aalborg. 98 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-17. Åbent for kammeratligt sam-vær torsdag 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, C.F. Jessensvej 1, Århus N. 86 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 86 16 63 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby. 42 88 12 42.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 86 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmus-sen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.
Kass.: Ejnar Hultén, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. 31 50 48 61 og 31 50 09 70.

Kass.: Jørgen Kaufmann, Th. Philipsensvej 2, 2770 Kastrup. 31 50 30 38.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Hou-gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. 86 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Havvej 3, Vrinn-ers, 8420 Knebel.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Bernstorffsvej 155, IIth., 2820 Gentofte. 31 64 51 74.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-

vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærvej 116, 2860 Søborg. 31 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 31 49 20 62.

NEUENGAMME- FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 97 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 31 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7,4. th., 1756 København V. 31 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-sværd. 42 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 31 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte. 31 65 82 12.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevej 15, 2700 Brønshøj. 31 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til: De Erhvervshæmmede Fra Fri-hedskampen, Skovvangsvej 220, 8200 År-hus. Telefon 86 16 63 18, kl. 10-12. Mandag -torsdag. Ansøgning om ophold i højsæso-nen skriftligt senest den 15. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe-pond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.